

การปลูกองุ่น

โดย : วัฒนา สวรรยาธิปิติ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จัดทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดย : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ๑) ความเป็นมาของการปลูกองุ่น
- ๑) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับองุ่น
- ๑) สภาพดินฟ้าอากาศ
- ๑) การขยายพันธุ์
- ๑) หลักทั่วไปในการปรับปรุงคุณภาพของผลองุ่น
- ๑) พันธุ์องุ่น
- ๑) การปลูกและการดูแลรักษา
- ๑) การตัดแต่งกิ่งเพื่อให้ออกดอก
- ๑) การปฏิบัติจากตัดแต่งกิ่ง
- ๑) การเก็บผลองุ่น
- ๑) การพักดัวของต้นองุ่น
- ๑) โรคองุ่น
- ๑) โรคที่สำคัญและการป้องกันกำจัด
- ๑) แมลงและการป้องกันกำจัด

การปลูกองุ่น

วัฒนา สวรรยาธิปิติ

ความเป็นมาของการปลูกองุ่นในเมืองไทย

องุ่น ได้ถูกนำมาปลูกในประเทศไทยนานหลายสิบปีแล้ว แต่สมัยแรกๆนั้นไม่ได้ปลูกกันอย่างจริงจังหรือปลูกเป็นการค้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้สึกที่ว่า องุ่นเป็นไม้เมืองหนาวคงไม่สามารถให้ผลได้ดีการปลูกในสมัยก่อนจึงปลูกเป็นไม้ประดับตามบ้าน โดยทำเป็นเรือนต้นไม้หรือซุ้มให้ต้นองุ่นเลื้อยขึ้นไปปกคลุม ช้างล่างอาจตั้งม้านั่งทำเป็นที่พักผ่อนไปในตัว ต้นองุ่นก็ให้ผลบ้าง แต่ไม่มากนัก ผู้ปลูกก็ไม่ได้หวังที่จะปลูกกินผลแต่อย่างใด คงเพียงดูผลสวยๆ งามๆ เท่านั้น การปลูกองุ่นก็อยู่ในวงจำกัด ไม่อยู่ในความสนใจที่จะทำการค้า แต่อย่างไร

องุ่นที่นำมาปลูกในระยะแรก นั้นมักเป็นพันธุ์ที่มีสีอื่น ๆ เข้ามาปลูก ปรากฏว่าประชาชนไม่ยอมซื้อว่าเป็นองุ่น ถึงกับไม่ยอมซื้อ กว่าจะเปลี่ยนความรู้สึกได้ว่าองุ่นนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายสี ก็ใช้เวลานานพอสมควร สำหรับราคาของผลองุ่นในสมัยก่อนนั้น นับว่าแพงมาก เมื่อเทียบกับค่าครองชีพของประชาชนจนถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า “คนซื้อไม่ได้กิน คนกินไม่ได้ซื้อ” เพราะมักจะซื้อเป็นของฝากให้เจ้านายมากกว่า ส่วนคนซื้อเองไม่กล้ากิน

หลักฐานเกี่ยวกับการปลูกองุ่นในประเทศไทยเข้าใจว่าจะเริ่มจากสมัยรัชการที่ 5 โดยเริ่มนำองุ่นเข้ามาปลูก เมื่อมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ หรือการเสด็จเยือนต่างประเทศมีการส่งผลองุ่นจากจีนมาขายเนื่องจากองุ่นเป็นผลไม้ที่หวานอร่อย รูปร่างและสีของผลสวยงาม คงจะเป็นแรงจูงใจให้ตื่นตัว คิดจะปลูกองุ่นกันขึ้น และด้วยความรู้สึกที่ว่า องุ่นเป็นไม้ผลเมืองหนาว ในระยะแรกๆ จึงนำไปปลูกทางภาคเหนือก่อน เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย แต่เนื่องจากการคมนาคมในสมัยนั้นยังไม่ดี ต้นองุ่นที่นำไปจึงมักจะตายเสียหายมาก ทำให้ความสนใจที่จะปลูกองุ่นลดลง หันมาปลูกกันในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง แต่ก็ยังคงปลูกกันในวงจำกัดตามบ้านผู้ใหญ่ หรือพ่อค้าคหบดี เท่านั้น องุ่นที่นำมาปลูกในระยะแรกๆ มักเป็นพันธุ์จากฝรั่งเศส เช่น พันธุ์มัสแคท เฮมเบอร์ก (Muscat Hamburge) ซึ่งเป็นพันธุ์ที่อร่อย รสหวานจัดแต่ผลมีขนาดเล็ก สำหรับหลักฐานหรือร่องรอยเกี่ยวกับต้นองุ่นเก่าๆ ที่เคยปลูกกันในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงปัจจุบันหาได้ยากเพราะน้ำท่วมใหญ่ปี 2575 ทำให้ต้นองุ่นตายเกือบหมด และหลังจากน้ำท่วมใหญ่แล้วก็ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการปลูกองุ่นอีกเลย ประกอบกับต้นองุ่นเริ่มมีโรคแมลงรบกวนมากขึ้น คนส่วนใหญ่จึงลืมเรื่องที่จะปลูกองุ่นไปหมด

การปลูกองุ่นยุคใหม่ เริ่มมาหรือฟื้นตอนสมัย คุณหลวงสมานวนกิจ เป็นคณบดีคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้สั่งพันธุ์องุ่นเข้ามาทดลองปลูกในเมืองไทย ในช่วงเวลาเดียวกัน ศาสตราจารย์ปวิณ ปุณศรี จบการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา ได้เริ่มทำงานด้านองุ่นอย่างจริงจัง โดยนำพันธุ์องุ่นมาจากคาร์ลีฟอเนีย

ขณะเดียวกัน ทางกรมกสิกรรม (กรมวิชาการปัจจุบัน) โดยศาสตราจารย์ดร.พิศ ปัญญาลักษณ์ ก็ได้เริ่มงานทดลองเกี่ยวกับองุ่นเข้ามาปลูกเช่นเดียวกัน เช่น คุณสมพงษ์ ต้นเศรษฐี ได้สั่งพันธุ์คาร์ดิ

นานเข้ามาปลูก และยังคงปลูกกันอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ทางด้านกลีกร ก็เริ่มตื่นตัวทดลองปลูกกันบ้าง และเริ่มแพร่หลายประมาณปี 2503-4 องุ่นพันธุ์เก่าๆ ที่เคยปลูกกันมานานเช่น Black Rose, Ribier, Queen, Muscat Hamburge ก็ค่อยๆ หดหายไป องุ่นพันธุ์ใหม่ๆ เริ่มเข้ามาแทนที่

จากการศึกษาทดลอง ทั้งของหน่วยราชการและเอกชนทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเขตร้อนที่สามารถปลูกองุ่นเป็นการค้าได้สำเร็จ และยังมีข้อได้เปรียบการปลูกองุ่นในเขตหนาวอีกด้วย กล่าวคือการปลูกองุ่นในประเทศแถบหนาว สามารถให้ผลผลิตได้เพียงปีละครั้งเดียว และองุ่นจะแก่เฉพาะในช่วงฤดูร้อนเท่านั้น ส่วนต้นองุ่นที่ปลูกในประเทศไทย สามารถให้ผลผลิตมากกว่า 1 ครั้งต่อปี และยังสามารถบังคับให้ผลแก่ในช่วงฤดูใดของปีก็ได้ ในด้านคุณภาพของผลนั้น ถ้าผู้ปลูกได้บำรุงดูแลอย่างเต็มที่แล้ว คุณภาพก็ไม่แพ้ของต่างประเทศแต่อย่างใด ปัจจุบันจะเห็นว่าราคาของผลองุ่นถูกกว่าสมัยก่อนมาก เมื่อเทียบกับค่าครองชีพประชาชนทั่วไปสามารถซื้อหามาบริโภคได้ และยังสามารถส่งเป็นสินค้าออกไปขายยังประเทศใกล้เคียง เช่น ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย อีกด้วย อย่างไรก็ตามการปลูกองุ่นในประเทศไทย ก็ยังมีปัญหาและข้อจำกัดอีกหลายประการ จำเป็นจะต้องศึกษาทดลองกันไป ทั้งในด้านการดูแลรักษา การตลาด เป็นต้น ตลอดจนงานการทดลองศึกษาพันธุ์ใหม่ๆ เพื่อให้วงการองุ่นในบ้านเราเจริญยิ่งขึ้น

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับองุ่น

องุ่น (*Vitis vinifera*) เป็นพืชที่ขึ้นได้ดีทั้งในเขตร้อน เขตกึ่งร้อน และแถบเมืองร้อน โดยใน

เขตอากาศหนาวนั้น องุ่นจะมีลักษณะเป็นพืชผลัดใบ จะผลัดใบในฤดูใบไม้ร่วง พักตัวในฤดูหนาว แตกตา แตกใบ ในฤดูใบไม้ผลิ และเจริญเติบโตไปจนผลแก่ในฤดูร้อน ส่วนองุ่นที่นำมาปลูกในเขตร้อนจะมีลักษณะมีใบเขียวตลอดปี ไม่มีการพักตัวตามธรรมชาติ จึงต้องใช้การตัดแต่งเพื่อให้ต้นได้พักตัว และแตกตาดอกตาใบได้ แต่อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปๆ ไปแล้ว คุณภาพขององุ่นในเขตร้อนมักสู้องุ่นทางแถบเมืองหนาวไม่ได้ เพราะในเขตร้อนในฤดูร้อนซึ่งองุ่นแก่นั้น ความชื้นในอากาศจะต่ำทำให้ต้นเติบโตได้ดี โรคแมลงไม่ค่อยรบกวนการสุกของผลจะเป็นไปอย่างช้าๆ การสร้างรสชาติและลักษณะเฉพาะตัวของผลเป็นไปได้อย่างเต็มที่สัดส่วนของส่วนประกอบต่างๆ ในผลพอเหมาะ ทำให้คุณภาพของผลดี

ส่วนในเขตร้อน ความชื้นในอากาศจะสูงตลอดปี ซึ่งเป็นผลทำให้ต้นองุ่นเติบโตได้ดีก็จริง แต่โรคและแมลงศัตรูก็ระบาดแพร่หลายได้กว้างขวางรวดเร็ว เช่นกัน นอกจากนี้ฝนที่ตกชุก ก็ทำความเสียหายอย่างมากแก่ดอก อาจทำให้ดอกร่วง ทำให้ผลแตกเสียหาย และคุณภาพของผลองุ่นในเขตร้อนไม่ดี ขาดความละเอียดละไมในรสชาติ ทั้งที่เป็นองุ่นพันธุ์เดียวกัน เพราะชบวนการสุกเป็นไปอย่างรวดเร็ว และไม่แน่นอน

สภาพฟ้าอากาศมีอิทธิพลต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบในผล ในช่วงระยะเวลาที่ผลกำลังเติบโต มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสารต่างๆ ในตอนผลสุก ได้แก่ น้ำตาล กรด Tannin

(ทำให้เกิดโรคผล) กลิ่นของผลและอื่นๆ ซึ่งเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผลองุ่น สภาพฟ้าอากาศจึงเป็นตัวจำกัดเขตการปลูกองุ่นและลักษณะการใช้ประโยชน์ขององุ่น เช่น ในประเทศสามารถปลูกองุ่นที่รับประทานสดได้ดี โดยเฉพาะองุ่นที่แก่ในฤดูร้อน ฤดูหนาว นับว่าคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี แต่การที่จะปลูกองุ่นให้ได้คุณภาพดี ๆ สำหรับทำเหล้าองุ่น เช่นในยุโรป คงเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาศึกษาอีกนาน สภาพฟ้าอากาศมีผลต่อคุณภาพของผลเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนการเจริญเติบโตของต้นไม่เป็นปัญหามากนัก นอกจากเขตที่ร้อนจัด หรือหนาวจัดเกินไป ต้นองุ่นอาจตายได้ จึงจะเห็นว่าสภาพท้องถิ่นที่ปลูกองุ่นของโลกกว้างขวางมากระดับความสูงของพื้นที่ที่ปลูกได้ตั้งแต่ระดับน้ำทะเลจนถึงระดับสูง 6,000 ฟุต เช่นบางแห่งในอาฟริกาใต้แต่แหล่งที่ปลูกองุ่นเป็นการค้าได้ดีมักอยู่ในระดับความสูง ประมาณ 1,000-4,000 ฟุต และส่วนมากมีระดับความสูงต่ำกว่า 1,000 ฟุต กล่าวได้ว่าแหล่งปลูกยิ่งเข้าไปใกล้ศูนย์สูตรเท่าไรระดับความสูงของพื้นที่ก็ยิ่งสูงขึ้น การทำสวนองุ่นจึงต้องคำนึงถึงสภาพฟ้าอากาศ สภาพพื้นที่ ชนิดของพันธุ์ การปฏิบัติดูแลรักษา และอื่นๆ จึงจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงทุน เป็นอย่างมาก

องุ่นที่ปลูกกันอยู่ทั่วไปอาจแบ่งออกได้เป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือ

1. องุ่นยุโรป และ Asiaminor (*vitis vinifera*)
2. องุ่นพื้นเมืองอเมริกา
3. องุ่นลูกผสม ซึ่งแบ่งเป็น 3 พวก คือ
 - 3.1 ลูกผสมของพวกองุ่นยุโรป (Vinifera Hybride)
 - 3.2 ลูกผสมฝรั่งเศส (French Hybride)
 - 3.3 ลูกผสมอเมริกา (American Hybride)

1. องุ่นพันธุ์ยุโรป (*Vitis vinifera*)

เป็นชนิดที่มีความสำคัญที่สุดในแง่บริโภค ใช้ประโยชน์ได้ทุกอย่าง มีทั้งพันธุ์ที่มีเมล็ดและไม่มีเมล็ดมีความแตกต่างในเรื่องพันธุ์มากมาย องุ่นยุโรป (Vinifera) นี้ เป็นชนิดเดียวที่มีถิ่นกำเนิดในตะวันออกกลางและปลูกกันมานานแล้ว ตามประวัติแล้ว องุ่นชนิดนี้เป็นที่รู้จักกันก่อนประวัติศาสตร์เสียอีกแล้วแพร่ไปยังถิ่นต่างๆ ทั่วโลก และได้มีการปรับปรุงพันธุ์ วิธีการปลูกรักษาดูแลต่างๆ เป็นลำดับมา เช่น ในสมัยโรมัน นอกจากจะใช้รับประทานผลสดแล้ว ยังใช้ทำเหล้า ทำลูกเกด โดยแยกชนิดขององุ่นที่จะใช้ประโยชน์เป็นอย่างไร ไป แต่การปรับปรุงพันธุ์ในสมัยนั้นก็คงยังเป็นวิธีตามธรรมชาติมากกว่า โดยการสังเกตและรวบรวมพันธุ์ที่ดี ไว้จนสมัยหลังๆ เมื่อการใช้องุ่นมีมากขึ้นจึงได้มีการผสมพันธุ์ ทำให้ได้พันธุ์ใหม่ๆ ขึ้นมามากมาย เท่าที่ประมาณกันไว้ มีพันธุ์องุ่นอยู่เป็นหมื่นพันธุ์ คัดทิ้งไปก็มาก ที่เหลืออยู่ก็มาก เช่น เฉพาะพันธุ์ที่ใช้รับประทานผลสดก็มีอยู่กว่า 100 พันธุ์ นอกจากการผสมพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์ใหม่ ๆ แล้ว ยังมีการปรับปรุงพันธุ์โดยวิธีต่าง ๆ อีกด้วย เช่น การใช้รังสี เพื่อให้โครโมโซมเปลี่ยนแปลงไปเป็นต้น

ลักษณะที่ดีขององุ่นยุโรปนี้ คือ ผลดก คุณภาพดี ช่อผลใหญ่ ผลใหญ่ รูปร่างของผลมีหลายแบบ รสหวานมากกว่าเปรี้ยว เมล็ดไม่แข็ง มีเมล็ดน้อย ผลมีสีต่าง ๆ หลายสี ทนทานต่อการขนส่งและที่สำคัญคือ เปลือกของผลไม่เหนียว ไม่แยกจากเนื้อ สามารถรับประทานได้ทั้งเปลือกและเนื้อในพร้อมๆ กัน ผลสามารถเก็บได้นาน ซึ่งถ้าเก็บให้ถูกต้องตามวิธีการจะเก็บได้เป็นเดือนๆ ในสภาพคงสดอยู่ บาง

พันธุ์อาจเก็บได้นาน เกือบปี ในเมืองไทยอากาศร้อนเก็บในอุณหภูมิห้องได้นาน 5-10 วัน เนื่องจากลักษณะดีต่างๆ ดังกล่าวแล้วขององุ่นชนิดนี้ จึงทำให้องุ่นยุโรป (vinifera) เป็นที่นิยมปลูกกันมากที่สุดทั่วโลก นอกจากที่ซึ่งไม่สามารถปลูกองุ่นชนิดนี้ได้จริง จึงจะหันไปปลูกองุ่นชนิดอื่น เพราะองุ่นชนิดนี้มีข้อเสียตรงที่อ่อนแอต่อศัตรูพืชต่างๆ โดยเฉพาะศัตรูในดิน เช่นตัวแมลงที่เรียกว่า ฟิลลอกเซอร์รา (phylloxera) ซึ่งเป็นเพลี้ยอ่อน (Aphid) ชนิดหนึ่งอาศัยอยู่ในดิน เป็นศัตรูที่สำคัญของรากองุ่นชนิดนี้ ท้องที่ใดมีแมลงชนิดนี้อยู่จะไม่สามารถปลูกองุ่นชนิดนี้ได้เลย ทนทานแมลงชนิดนี้ได้พอสมควร นอกจากตัวแมลงฟิลลอกเซอร์รา (phylloxera) นี้แล้ว องุ่นชนิดนี้ยังอ่อนแอต่อโรคที่เกิดกับใบ เช่น โรคราน้ำค้าง โรคใบจุด และอื่นๆ รวมทั้งไล่เดือนฝอย ด้วย

2. องุ่นพื้นเมืองอเมริกา (*Vitis rotundifolia* และอื่น ๆ)

ในทวีปอเมริกามีองุ่นพื้นเมือง หรือองุ่นป่าอยู่มากมายหลายชนิด (Species) แต่ส่วนมากใช้ประโยชน์ในการบริโภคไม่ได้ มีอยู่ไม่กี่ชนิดที่บริโภคได้ แต่คุณภาพของผลสุกขององุ่นยุโรป (vinifera) ไม่ได้กล่าว คือ ช่อผลเล็ก รูปร่างของผลมีน้อยไม่กี่แบบ ความแตกต่างของสีมีน้อย รสไม่ค่อยหวาน ส่วนมาก รสอมเปรี้ยว เมล็ดแข็งมาก ชนิดที่ไม่มีเมล็ดหาได้ยาก การเก็บ การขนส่งขององุ่นยุโรป (vinifera) ไม่ได้ส่วนที่สำคัญคือ เปลือกเหนียวมาก เวลาเคี้ยวเปลือกจะลื่นหลุดออกไปจากเนื้อ ซึ่งเป็นลักษณะที่เรียกว่า “slip skin” นอกจากนี้ยังมีกลิ่นเฉพาะตัว ซึ่งหลายคนไม่ชอบ มักรังเกียจกลิ่นขององุ่นพวกนี้ แต่ก็มีข้อดีคือทนต่อแมลงฟิลลอกเซอร์รา (phylloxera) ทนต่อไล่เดือนฝอย และโรคที่เกิดกับใบได้ดี และยังทนต่ออากาศที่หนาวเย็นได้ดีอีกด้วย ท้องที่ใดปลูกองุ่นยุโรป (vinifera) ไม่ได้ จะใช้พวกนี้ปลูกแทน หรืออาจให้ทำเป็นต้นตอ

3. พวกลูกผสมต่าง ๆ แบ่งได้ 3 พวก คือ

3.1 ลูกผสมขององุ่นยุโรป (French Hybrids) หมายถึง ลูกผสมที่เกิดจากพันธุ์ต่างๆ ขององุ่นยุโรป (vinifera) มีเลือดองุ่นยุโรป 100% ไม่มีชนิดอื่นปน ลักษณะทั่วไปของลูกผสมเหล่านี้ ยังคงเหมือนเดิม เช่น ความอ่อนแอต่อโรค หรือลักษณะดีต่างๆ ดังกล่าวแล้ว พวกลูกผสมเหล่านี้ นับว่าเป็นพวกที่กว้างขวางมาก เพราะโดยปกติขององุ่นยุโรป (vinifera) ก็มีพันธุ์ต่างๆ มากมายอยู่แล้ว เมื่อนำมาผสมกันก็มิให้ได้พันธุ์ลูกผสมที่แตกต่างกันออกไปอีกมากมาย เช่น ลักษณะของสีก็มีทุกสีตั้งแต่สีใสจนมองเห็นเมล็ด จนถึงสีดำสนิท ลักษณะของผลก็มีตั้งแต่กลมจนถึงยาวเรียวยาว รวมทั้งกลิ่น รส และคุณภาพ อื่นๆ ก็แตกต่างกันออกไปมากมาย นับว่าเป็นพวกที่ปลูกกันอย่างแพร่หลายที่สุด ใช้ประโยชน์ในลักษณะต่างๆ กันได้อย่างเต็มที่เพราะมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ

3.2 ลูกผสมฝรั่งเศส (French Hybrids) ลูกผสมของฝรั่งเศส หมายถึงลูกผสมที่เกิดจากการผสมกันขององุ่นยุโรป (vinifera) กับองุ่นพื้นเมืองอเมริกา หรือลูกผสมพื้นเมืองอเมริกาด้วยกัน แต่ไม่มีเลือดองุ่นยุโรป โดยเจาะจงว่าทำการผสมขึ้นโดยชาวฝรั่งเศส

3.3 ลูกผสมอเมริกา (American Hybrids) คำจำกัดความก็เช่นเดียวกับลูกผสมฝรั่งเศส แต่ผสมขึ้นมาโดยชาวอเมริกัน นั่นเอง ประวัติของลูกผสม 2 พวกนี้ เกิดจากจุดเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อยุโรปและอเมริกา เริ่มติดต่อกันก็ไม่มีมีการนำเอาองุ่นพื้นเมืองของอเมริกาด้วย และเนื่องจากความรู้เรื่องการป้องกันโรคและศัตรูพืชยังไม่เจริญนัก ดังนั้น ต้นองุ่นที่มาจากอเมริกาจึงนำศัตรูมาระบาดใน

ยุโรป เนื่องจากองุ่นพื้นเมืองอเมริกาคงทนต่อโรคต่างๆ โดยเฉพาะตัวเพลี้ยอ่อนที่ชื่อฟิลลอกเซอร์รา (phylloxera) และโรคต่างๆ จึงได้ระบาด ทำความเสียหายต่อองุ่นยุโรป (vinifera) เป็นอย่างมาก ไม่สามารถป้องกันกำจัดได้ หลายแห่งต้องเลิกกิจการไป จึงได้มีการแก้ไขโดยการทำลูกผสมระหว่างองุ่นทั้ง 2 ชนิดขึ้นมา อันเป็นจุดกำเนิดขององุ่นพวกลูกผสมฝรั่งเศสหรือลูกผสมอเมริกาที่มีคุณภาพดีเท่าๆ กับองุ่นยุโรป (vinifera) แท้ ๆ ดังนั้นจึงยังคงนิยมปลูกองุ่นยุโรป (vinifera) กันโดยทั่วไป นอกจากนี้ซึ่งไม่สามารถปลูกได้จริงๆ หรือใช้ต้นตอพันธุ์ต่างๆ ช่วยโดยคุณภาพขององุ่นยุโรป (vinifera) นั้นไม่เปลี่ยนแปลง

สภาพดินฟ้าอากาศ

ปกติองุ่นเป็นพืชที่ปลูกได้ง่ายอย่างหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าขึ้นได้ดีในดินฟ้าอากาศเกือบทุกชนิด ส่วนคุณภาพของผลองุ่นที่ได้ แล้วแต่ชนิดพันธุ์ที่จะชอบดินฟ้าอากาศแตกต่างกันออกไป ก่อนการปลูกควรได้ศึกษาให้ดีเสียก่อน เพื่อที่จะได้เป็นข้อสังเกตในการเลือกที่ปลูก เลือกพันธุ์ หรือดัดแปลงสภาพที่ปลูกให้เหมาะสมกับนิสัยขององุ่นพันธุ์นั้นๆ ดังจะเห็นว่าแหล่งปลูกองุ่นที่ดีๆ ของไทยมักอยู่แถวจังหวัดราชบุรี นครปฐม เพชรบุรี โดยเฉพาะจังหวัดราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตองุ่นที่มีคุณภาพดีที่สุดในองุ่นจากอำเภอนี้จึงมีราคาแพง อาจเป็นเพราะดินดี ฟ้าอากาศเหมาะสม และกสิกรผู้ปลูกมีความรู้ความชำนาญดี และมักได้ยินเสมอว่า องุ่นพันธุ์เดียวกัน นำไปปลูกในที่บางแห่งแล้วมีรสเปรี้ยวจนไม่นำมารับประทาน

กล่าวโดยทั่วๆ ไปที่ ๆ เหมาะสมต่อการปลูกองุ่น ควรประกอบด้วย สิ่งสำคัญ 3 อย่าง คือ

1. ฟ้าอากาศ
2. ดินดี
3. โรคแมลงรบกวนน้อย

ฟ้าอากาศ

ปกติ องุ่นชอบที่ ๆ มีอุณหภูมิค่อนข้างสูง แดดจัด และความชื้นในอากาศต่ำ แดดที่จัด อุณหภูมิที่สูงจะช่วยให้ผลองุ่นสุกเต็มที่ ทำให้คุณภาพของผลดี หวานอร่อย และความชื้นที่สูงจะทำให้โรคแมลงระบาดได้ อย่างรวดเร็ว ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันกำจัดสูง ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามนี้แล้ว จะเห็นว่าประเทศไทยไม่เหมาะที่จะปลูกองุ่นเลย เพราะมีฝนตกชุกหลายเดือน ความชื้นในอากาศสูงตลอดปี โรคแมลงศัตรูขององุ่นจึงมีมาก โดยเฉพาะโรคที่เกิดกับใบ และผล เป็นปัญหาที่สำคัญมาก ชาวสวนองุ่นในปัจจุบันต้องฉีดยากันทุก 5-7 วัน และบางแห่งต้องฉีดยาทุกครั้ง หลังฝนตก ซึ่งสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูงมาก จนบางแห่งได้ผลไม่คุ้มค่ากับที่ลงทุน รวมทั้งปัญหาอื่นๆ เช่น ฝนตก ทำให้ผลแตก คุณภาพของผลไม่ดี หรือไม่สามรถบังคับการออกดอกขององุ่นได้เป็นต้น

ดิน

องุ่นที่ปลูกในประเทศไทย ส่วนมากปลูกในดินเหนียว ซึ่งเดิมเป็นนาข้าวหรือสวนผลไม้อย่างอื่นแล้วทำการยกร่อง ซึ่งก็สามารถผลิตองุ่นที่มีคุณภาพดีได้ โดยปกติรากองุ่นพวกองุ่นยุโรป (vinifera)

หรือที่กำลังปลูกกันอยู่ทุกวันนี้ไม่ต้องการดินที่มีหน้าดินลึกนัก เพราะรากจะแผ่ขยายไปตามระดับผิวดิน เสียมากกว่า การยกร่อง นอกจากไม่ทำให้รากองุ่นแช่น้ำแล้วการปล่อยน้ำเข้าร่องสวน และการถ่ายน้ำ ออกยังช่วยให้มีการถ่ายเทอากาศในดินอีกด้วย ทำให้รากเจริญเติบโตได้ดี ในท้องที่อื่นที่เป็นที่ดอน หรือ ที่สูงๆ เช่น ไหล่เขา ควรให้ดินมีหน้าดินลึกพอสมควร ไม่ควรน้อยกว่า 2 ฟุต ดินที่มีดินดาน หรือหินแข็ง ตื้นกว่านี้จะให้ต้นองุ่นเติบโตไม่ดี แคระแกร็น และไม่ควรรปลูกในดินที่เหนียวหนักหรือทรายจัด ความอุดมสมบูรณ์ของดินและธาตุอาหารต่างๆ มีความจำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของต้นองุ่นมาก เพราะ องุ่นที่ปลูกในเขตร้อน จะมีการเจริญเติบโตตลอดทั้งปี จึงจำเป็นต้องใช้ธาตุอาหารต่างๆ มาก ประกอบ กับองุ่นมาก เพราะองุ่นที่ปลูกในเขตร้อน จะมีการเจริญเติบโตตลอดทั้งปี จึงจำเป็นต้องใช้ธาตุอาหาร ต่าง ๆ มาก ประกอบกับองุ่นเป็นพืชที่ให้ผลผลิตมาก การเพิ่มธาตุอาหารลงไป ในดิน ในแต่ละฤดูเก็บเกี่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะธาตุโปแตสเซียม นับว่ามีความสำคัญต่อการปรับปรุงคุณภาพของผล มาก ทั้งนี้ควรนำดินมาวิเคราะห์เพื่อประกอบการพิจารณาการใส่ปุ๋ยด้วยจะได้ผลดี และรวดเร็วยิ่งขึ้น ในท้องที่ที่ปลูกองุ่นแล้วผลองุ่นมีรสเปรี้ยว เข้าใจว่าเป็นเพราะต้นองุ่นได้รับธาตุอาหารไม่เพียงพอและไม่ได้ สัตส่วนมากกว่า เป็นผลจากปัจจัยอื่น

สำหรับที่ปลูกซึ่งเป็นที่ดอน ดินอาจเป็นดินทราย ดินร่วน หรือที่มีกรวดปน ถ้ามีความอุดม สมบูรณ์เพียงพอ มีน้ำที่จะให้แก่ต้นองุ่นในเวลาที่ต้องการแล้ว ต้นองุ่นก็สามารถเจริญเติบโตให้ผลดี ได้ เช่นเดียวกัน ทั้งต้นอาจใหญ่โต อายุยืนกว่าการปลูกในที่ลุ่มอีกด้วย ส่วนคุณภาพของผลนั้น ก็สามารถจะ ปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

ข้อควรคำนึง คือ แปลงปลูกองุ่นต้องน้ำไม่ท่วม เพราะถ้าน้ำท่วมต้นองุ่นเพียง 2-3 วัน ต้นองุ่น จะตายหมด และการเลือกที่ปลูกที่เหมาะสมตั้งแต่แรก ย่อมจะลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงดินได้มาก

การขยายพันธุ์

องุ่นเป็นพืชที่ขยายพันธุ์ได้ง่ายและรวดเร็ว และสามารถทำได้หลายวิธี เช่น เพาะเมล็ด ปักชำ ติดตาต่อกิ่ง หรือทับกิ่ง เป็นต้น

1. การขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

วิธีนี้ทำได้ง่ายแต่ไม่ค่อยนิยม เนื่องจากเสียเวลานาน และอาจกลายพันธุ์ได้ง่าย และพันธุ์ที่ไม่มี เมล็ดก็ไม่สามารถใช้วิธีนี้ได้ การเพาะเมล็ดทำได้โดยการเก็บเมล็ดมาล้างให้สะอาด และต้องทำลายการ พักตัวของเมล็ดก่อนโดยเก็บไว้ในตู้เย็น 2-3 เดือน แล้วจึงนำไปเพาะ เมล็ดจะงอกง่ายและเติบโตเร็ว ต้นองุ่นที่ได้จากการเพาะเมล็ดในอายุ 1 ปี ควรมีเถายาว 3 ฟุต เป็นอย่างน้อยและปลูกชำเสียก่อนเป็น เวลาประมาณ 7 เดือนเป็นอย่างน้อย เมื่อทำการตัดเถาแล้วจึงย้ายปลูกในแปลงถาวรต่อไป เพื่อสะดวก ในการดูแลรักษาให้ทั่วถึง เพราะเนื้อที่ในการดูแลไม่กว้างขวางเหมือนนำไปปลูกในแปลงถาวรโดยตรง และยังเป็นกรลดค่าแรงงานและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วย

2. การขยายพันธุ์แบบทับกิ่ง

การขยายพันธุ์วิธีนี้ทำได้โดยโน้มกิ่งที่แก่ลงวางกับดินแล้วใช้ดินกลบ หรือขุดดินกลบ บางทีก็ขุด ดินเป็นรางลึกประมาณ 5 นิ้ว โนมกิ่งให้ทอดยาวไปตามราง แล้วใช้ดินที่ขึ้นกลบไว้ ไม่นานก็จะเห็นว่า มี

ต้นองุ่นเกิดขึ้นมาหลายต้นจากกิ่งดังกล่าว ควรพูนดินขึ้นมาสักหน่อยเพื่อล่อราก ทั้งไว้จนต้นโตพอควร ก็ตัดออกจากกัน นำไปปลูกได้

การทับกิ่งนี้ถึงแม้จะเป็นวิธีที่ให้ผลแน่นอน และง่ายแต่ก็ไม่สะดวกเหมือนการปักชำและถ้าทำเป็นจำนวนมาก ๆ ก็มักจะเกะกะกีดขวางการทำงานในสวน อย่างไรก็ตามวิธีนี้ก็เหมาะสำหรับใช้กับองุ่นที่ขยายพันธุ์ได้ยากด้วยวิธีอื่น

3. การตอน

เป็นวิธีการที่ดีและเหมาะสม เพราะองุ่นออกรากง่าย ใช้เวลา 3-4 สัปดาห์ก็ออกราก โดยไม่ต้องใช้สารฮอร์โมนช่วยในการออกราก วิธีการตอนจะได้ผลถึง 100% แต่ก็มีข้อเสีย คือ เปลือกกิ่งเพราะกิ่งหนึ่งเราตอนได้เพียง 1 ต้น ผิดกับการปักชำซึ่งกิ่งองุ่นหนึ่งกิ่งเราจะปักชำได้หลายต้น

เมื่อกิ่งที่เราตอนออกรากดีแล้ว จะตัดไปปลูกเลยหรือจะนำไปปลูกในแปลงกล้าอ่อนก่อนก็ได้

4. การปักชำ

เป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่เหมาะสมอีกวิธีหนึ่ง กิ่งองุ่นที่เหมาะสมสำหรับการปักชำและออกรากดี ควรเป็นกิ่งที่มีสีน้ำตาล อายุประมาณ 7 เดือนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 1 ปี กิ่งที่แก่หรืออ่อนเกินไป การออกรากก็ไม่ค่อยดี และควรเลือกกิ่งขนาดกลาง ๆ ไม่ใหญ่หรือไม่เล็กเกินไป กิ่งที่มีข้อถี่ ๆ จะออกรากดีกว่ากิ่งที่ข้อห่าง ๆ เวลาจะทำการปักชำ ให้ตัดกิ่งองุ่นเป็นท่อนๆ ท่อนหนึ่งยาว 6-9 นิ้ว หรือ 1 ฟุต โดยประมาณหลังจากที่เราเริ่มทำการปักชำ ประมาณ 15 ถึง 20 วัน กิ่งที่ปักชำก็จะแตกราก การขยายพันธุ์โดยการปักชำนี้จะให้ผลประมาณ 80% ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดูแลรักษาด้วย ข้อดีของการปักชำคือ องุ่นกิ่งหนึ่งเราอาจนำมาตัดเป็นท่อนสำหรับปักชำได้ถึง 2-4 กิ่ง ทำให้ไม่เปลืองกิ่ง

วิธีการปักชำ การปักชำ ทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

ก. การปักชำในกระบะชำ ขนาดของกระบะชำแล้วแต่ความสะดวกในการดูแลรักษา อาจใช้ไม้กระดานตอกเป็นกระบะหรือทำเป็นลังเล็ก ๆ หรือใช้ลังไม้ที่มีอยู่แล้วก็ได้ วัสดุที่ใช้ชำ ประกอบด้วยทรายหยาบ ขี้เถ้าแกลบ ผสมกันในอัตรา 1 ต่อ 1 ถ้าใช้ทรายมากกว่าจะล้นไม่แผ่กว้างนัก และถ้าใช้ขี้เถ้าแกลบมาก รากจะยาวเกะกะทำให้ย้ายลำบาก แปลงชำควรอยู่ในที่ร่มรำไร หรือใช้ทางมะพร้าวทำร่มให้ก็ได้ นำกิ่งที่จะปักชำจุ่มในน้ำยาฮอร์โมนช่วยในการออกรากจะทำให้ออกรากได้มาก และแข็งแรง แล้วจึงปักกิ่งที่เตรียมไว้ลงในวัสดุปักชำ ลึก 1 ใน 3 ของกิ่ง หลังจากปักกิ่งไม่นานใบจะร่วงจนหมด กิ่งมีลักษณะเหมือนไม้แห้ง ประมาณ 15-20 วันจึงจะเริ่มแตกราก และแตกตาใหม่ การย้ายกิ่งชำควรทำในระยะเวลาที่มีรากมากพอสมควร และถ้าปล่อยให้วางจนแตกรากฝอยแล้วรากจะแข็งแรง ไม่หักไม่ช้ำง่ายเมื่อทำการย้าย แต่อย่าทิ้งไว้นานเกินไป เพราะ ในวัสดุปักชำไม่มีอาหารที่จะให้อย่างเพียงพอ ดังนั้นเมื่อรากแข็งแรงดีแล้วจะนำไปปลูกเลยก็ได้แต่อาจจะตายมากหรือชะงัก การเติบโตไม่สม่ำเสมอ ทางที่ดีควรได้ย้ายไปปลูกในแปลงกล้าอ่อน หรือปลูกในภาชนะที่มีดิน สักพักหนึ่ง จนกว่า ต้นแข็งแรงดีจึงนำไปปลูกในแปลงจริง

ข. การปักชำในแปลงปลูก ใต้ต้นองุ่นในแปลงมักจะร่มรำไรอยู่เสมอจึงสามารถใช้เป็นแปลงปักชำกิ่งองุ่นได้โดยไม่ต้องสร้างเรือนเพาะชำใหม่ เพียงแต่ปรับปรุงดินใต้ต้นให้ร่วนซุยเหมาะต่อการใส่ปุ๋ยคอกแล้วยกเป็นแปลงเล็ก ๆ หรือใช้ไม้ตีเป็นกระบะแล้วบรรจุวัสดุปักชำลงไป วัสดุปักชำใช้เช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วคือ ขี้เถ้าแกลบและทรายหยาบอย่างละเท่า ๆ กัน โดยวิธีการปักชำดังกล่าวข้างต้น

การทำแปลงกล้าอ่อน กิ่งที่ได้จากการตอน จากการปักชำ ที่ออกรากดีแล้วควรนำมาปลูกในแปลงไม้อ่อน หรือในภาชนะจะดูแลรักษาง่าย การให้ปุ๋ยให้น้ำเป็นไปอย่างทั่วถึง การปลูกในแปลงไม้อ่อนหรือในภาชนะก่อนที่จะนำไปปลูกในแปลงจริง ต้นจะเจริญเติบโตแข็งแรงรวดเร็วและสม่ำเสมอดีกว่าการเอากิ่งปักชำหรือกิ่งตอนไปปลูกในแปลงจริงเลยทีเดียว

แปลงกล้าอ่อน คือ แปลงดินธรรมดาเหมือนกับแปลงจริง อยู่กลางแจ้ง ดินในแปลงกล้าอ่อนนี้ควรปรับปรุงให้ร่วนซุยโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ขนาดของแปลงแล้วแต่ความสะดวกในการปฏิบัติงาน เมื่อเตรียมดินเสร็จแล้ว ให้นำกิ่งที่ได้จากการปักชำ หรือกิ่งตอน มาปลูกในแปลงให้ถี่หน่อย ดูแลรดน้ำ ฉีดยา ให้ปุ๋ย จนกระทั่งเนื้อไม้ของกิ่งนั้นแก่จึงตัดให้เหลือแต่ตอ หรือเหลือตาไว้ประมาณ 2-3 ตาแล้วจึงขุดไปปลูกในแปลงจริงต่อไป

ส่วนการปลูกในภาชนะก็เช่นเดียวกัน ดินที่ใช้ควรเป็นดินที่ร่วนซุย เมื่อปลูกกิ่งลงไปแล้วให้นำมาวางเรียงกันเป็นแถวเป็นแนเพื่อสะดวกในการดูแล ปลูกไว้จนเห็นว่าเนื้อไม้ของกิ่งแก่แล้วจึงตัดยอดให้สั้นเหลือเพียง 2-3 ตา ก็นำไปปลูกในแปลงจริงได้

5. การติดตาองุ่น

ต้นองุ่นมีเปลือกไม้ที่ลอกออกยาก ดังนั้นการติดตาด้วยวิธีต่างๆ ที่จำเป็นต้องสอดตาไว้ในระหว่างเปลือก และเนื้อไม้จึงได้ผลไม่ดี วิธีที่ใช้กันอยู่มากก็คือวิธีที่เรียกว่า วิธีติดตาแบบชิบหรือวิบ (Chip budding) ซึ่งทำได้โดยเฉือนตาจากกิ่งพันธุ์ดีให้ลึกเข้าไปในเนื้อไม้ บากต้นตอให้เป็นรูปอย่างเดียวกับที่เฉือนตาพันธุ์ไว้ เอาตาใส่เข้าไปในรอยบากนี้แล้วมัดให้แน่น อาจจะมีมัดด้วยวิธีเปิดตาหรือปิดตาก็ได้ อย่าให้น้ำเข้าไปข้างในได้

จุดประสงค์ของการติดตาองุ่นนี้ ก็เพื่อให้ได้ต้นที่ให้ผลดี แต่มีรากแข็งแรงทนทาน องุ่นพันธุ์ดีอาจอ่อนแอหรือถูกรบกวนด้วยศัตรูในดินได้ง่าย แต่องุ่นพันธุ์ป่าบางพันธุ์อาจมีรากแข็งแรงทนต่อโรคแมลงในดินได้ดี เราก็เอาพันธุ์นั้นเป็นราก (ต้นตอ) แล้วเอาตาพันธุ์ดีมาติดให้เป็นส่วนยอด

6. การต่อกิ่งองุ่น

ความมุ่งหมายในประการหนึ่งของการต่อกิ่งองุ่น ก็เช่นเดียวกับการติดตา นอกจากนั้นยังทำเพื่อเปลี่ยนพันธุ์อีกด้วย ในกรณีที่พันธุ์หนึ่งใดปลูกไว้แล้วและประสงค์จะเปลี่ยนให้ดีขึ้นโดยใช้ตอเดิมเป็นรากฐาน ไม่ต้องปลูกใหม่อีก

การต่อกิ่งองุ่นทำได้หลายวิธีนี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 อย่างกว้างๆ คือ การต่อกิ่งในแปลง และการต่อกิ่งนอกแปลง

1. การต่อกิ่งในแปลง (vineyard grafting) หมายถึงการที่เอากิ่งพันธุ์ (scion) ไปต่อบนต้นตอ (stock) ที่ปลูกไว้ในแปลง หรือเป็นการเปลี่ยนพันธุ์ให้เป็นรูปปลีแล้วเอาเสียบลงในช่องที่ผ่าไว้ของต้นตอ ถ้าเป็นต้นเล็กก็ใช้ผ้าขี้ผึ้ง เชือก หรือผ้าพลาสติกมัดให้แน่น ถ้าเป็นตอใหญ่ก็ไม่จำเป็นต้องผูกมัด เพราะกิ่งพันธุ์จะถูกบีบแน่นอยู่แล้ว เพียงแต่ใช้สีหรือขี้ผึ้งทาปิดรอยแผลก็เพียงพอ

ในต่างประเทศมักใช้กิ่งพันธุ์ที่มีตา 2 ตา แต่เท่าที่ทดลองทำในเมืองเราแล้ว ปรากฏว่า กิ่งพันธุ์ที่มี 2 ตานี้แห้งง่าย ใช้กิ่งพันธุ์ที่มีตาเดียวไม่ได้

2. การต่อกิ่งนอกแปลง (bench grafting) การต่อกิ่งนอกแปลงนี้คือ การเอากิ่งพันธุ์ (scion) ต่อหรือเสียบกับกิ่งหรือรากของต้นตอ (stock) แล้วจึงนำไปปักชำหรือปลูกต่อไป วิธีนี้เหมาะสมสำหรับสวนใหญ่ ๆ เพราะทำได้สะดวกและรวดเร็วดีกว่าการต่อกิ่งในแปลงมาก

การต่อกิ่งนอกแปลงนี้ทำได้หลายวิธี ที่ทำกันมากคือแบบ ชิบ Cleft graft และแบบวิบ หรือ ปากฉลาม whip graft แบบแรกคือแบบชิบ (cleft graft) นั้นทำเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในเรื่อง การต่อกิ่งในแปลงแต่ใช้กิ่งพันธุ์ และต้นตอที่มีขนาดเท่า ๆ กัน เสมอไป

ส่วนแบบวิบ หรือปากฉลาม (whip graft) นั้น ก็ใช้กิ่งพันธุ์และต้นตอที่มีขนาดเดียวกันเช่นกัน ฉะนั้นโคนกิ่งพันธุ์เป็นปากฉลาม แล้วผ่าออกให้เป็นลิ้ม ทำการฉีกและผ่าส่วนปลายของกิ่งหรือราก ของต้นตอให้เหมือนกับที่ทำกับกิ่งพันธุ์ แล้วเอาพันธุ์และต้นตอนี้เสียบเข้าให้แน่น ใช้เชือกหรือผ้า พลาสติก ฯลฯ ผูกเพื่อมิให้ขยับเขยื้อน และนำไปปักชำหรือปลูกต่อไป

7. การเสริมขาองุ่น

เป็นวิธีที่นิยมอีกวิธีหนึ่ง ใช้ในกรณีที่ปลูกองุ่นพันธุ์ดีอยู่แล้ว แต่ต้องการให้มีระบบรากที่แข็งแรง หารอาหารได้เก่ง ต้นองุ่นที่จะนำมาเสริมมักใช้ต้นองุ่นป่า วิธีทำคือปลูกต้นองุ่นป่าใกล้ๆ กับต้นพันธุ์ดีที่มี อยู่แล้ว เมื่อต้นองุ่นป่าเติบโตแข็งแรงดีแล้ว ก็บากที่ต้นองุ่นพันธุ์ และเสียมปลายกิ่งองุ่นป่า แล้วนำมา ประกอบกันให้สนิทพันด้วยพลาสติกเหนียวให้แน่น ก็จะได้ต้นองุ่นที่มี 2 ขา หรือมี 2 โคน ถ้าต้องการ ให้มี 3 ขาก็ต่อด้านตรงข้ามอีกต้นหนึ่ง ขนาดของต้นองุ่นพันธุ์และองุ่นป่าที่นำมาเสียบไม่จำเป็นต้องเท่า กันก็ได้ เมื่ออยู่ไปหลาย ๆ ปี โคนทั้งสองจะเติบโตเท่าๆ กันเอง

8. ต้นตอองุ่น

ตามที่กล่าวไว้แล้วในเรื่องการติดตามองุ่นว่า การติดตามต่อกิ่งองุ่นพันธุ์ดีบนต้นตอก็เพื่อให้องุ่น พันธุ์ดีมีรากที่แข็งแรงทนทาน ไม่ถูกศัตรูในดินรบกวน ศัตรูในดินขององุ่นที่สำคัญคือ ไส้เดือนฝอย (nematode) และแมลงชนิดหนึ่งมีชื่อว่า ฟิวลิกเซอร์รา (phylloxera) องุ่นพันธุ์ดีพวก องุ่นยุโรป (vinifera) ไม่มีความทนทานต่อตัวนี้จึงทำให้เราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ ในด้านเป็นต้นตอป้องกัน ศัตรูที่ร้ายแรงดังกล่าวได้ผลดี นอกจากเรื่องการป้องกันโรคแมลงแล้ว ต้นตอยังอาจใช้ประโยชน์ในการ ปลูกในที่ดินต่าง ๆ กันอีกด้วย เพื่อให้ต้นเจริญเติบโตดีที่สุด

สำหรับต้นตอองุ่นนี้ ในต่างประเทศได้ศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง จนกล่าวได้ว่า มีต้นตอที่ เหมาะสมกับสภาพต่างๆ ทุกอย่าง เช่นต้นตอที่ทนโรค ทนแมลง ต้นตอสำหรับปลูกในดินทราย ต้นตอ สำหรับปลูกในดินเหนียว เป็นต้น

ส่วนต้นตอที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทยนั้นเป็นต้นตอองุ่นป่า หรือองุ่นเปรี้ยว ซึ่งใช้สำหรับเป็นต้น ตอสำหรับติดตาม องุ่นพันธุ์ดีต่างๆ หรือใช้เสริมขา (เสริมราก) องุ่นพันธุ์ดีที่ปลูกอยู่ก่อนแล้ว

หลักทั่วไปในการปรับปรุงคุณภาพของผลองุ่น

ผู้ซื้อองุ่นอาจจะสังเกตได้ว่า องุ่นที่มีขายตามท้องตลาด ทั่วไป คุณภาพไม่ค่อยจะดีนัก กล่าวคือผลเล็ก ซ่อผลเล็ก ผลนี้ม ไม่กรอบ ผิวไม่สวย มีรสเปรี้ยว รสฝาด ไม่ชวนซื้อ ไม่น่ารับประทาน การที่องุ่นมีคุณภาพไม่ค่อยดีดังกล่าวมีสาเหตุมาจาก หลายประการและอาจแก้ไขปรับปรุงให้คุณภาพดีขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า องุ่นที่ปลูกในเมืองไทยทั้งหมดคุณภาพไม่ดี ในท้องที่บางแห่งสามารถผลิตองุ่นที่มีคุณภาพเทียบเท่าหรือดี

กว่าองุ่นต่างประเทศเสียอีก ทั้งนี้เพราะชาวสวนมีความรู้ความชำนาญในการปรับปรุงคุณภาพขององุ่นนั้นเอง แต่ที่เรามากไม่ค่อยพบในตลาดทั่วไปเพราะพ่อค้าเลือกที่มีคุณภาพดี ๆ ส่งไปขายต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ ปีนัง เป็นต้น ตลาดในประเทศก็มีขายเป็นบางตลาดเท่านั้นหรือในเทศกาลเป็นครั้งคราว

องุ่นที่มีคุณภาพดี ๆ จะได้ราคาดีกว่าองุ่นที่คุณภาพไม่ดี 2-3 เท่า และยังส่งขายต่างประเทศได้อีกด้วย การปรับปรุงคุณภาพของผลองุ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรกระทำอย่างยิ่ง

คุณภาพของผลองุ่นรวมความถึง ขนาดของผล ขนาดของช่อผล สีของผล ความสม่ำเสมอของสี ความกรอบ รสชาติ คุณภาพในการเก็บรักษา และคุณภาพในการขนส่ง เป็นต้น

การปรับปรุงคุณภาพของผลองุ่น อาจทำได้โดย

1. การบำรุงต้นองุ่นให้แข็งแรง สมบูรณ์เต็มที่

หลังการเก็บผลควรปล่อยให้ต้นองุ่นพักตัวระยะหนึ่ง โดยทั่วไปประมาณ 2 เดือน จากการสังเกตถ้าให้ต้นองุ่นพักตัวน้อยในฤดูต่อไปผลผลิตและคุณภาพจะไม่ดี ทั้งนี้เพราะอาหารสะสมในต้นมีไม่เพียงพอและไม่ควรปล่อยให้ต้นพักตัวนานเกินไป เพราะต้นองุ่นจะแตกกิ่งเล็ก ๆ ออกมาเองโดยไม่ได้ตัดแต่ง กิ่งพวกนี้จะใช้อาหารสะสมในต้นไปโดยเปล่าประโยชน์ เมื่อทำการตัดแต่งจะทำให้ต้นองุ่นให้ผลผลิตน้อยลงและคุณภาพไม่ค่อยดีเช่นกัน ระยะเวลาในการปล่อยให้พักตัวนานกว่าต้นที่ให้ผลผลิตน้อยเป็นต้น รวมทั้งฤดูกาลด้วย เพราะขณะที่ต้นองุ่นพักตัวถ้าฝนตกองุ่นจะแตกกิ่งก้านเล็ก ๆ ออกมาเอง ผู้ปลูกก็จำเป็นต้องตัดแต่งก่อนกำหนด

2. การไว้ช่อผล และการไว้ผลในช่อ

ปกติองุ่นที่ปลูกในบ้านเราทุกวันนี้ มีนิสัยที่จะให้ช่อดอกมาก และจำนวนผลในช่อก็มาก จนต้องช่วยปลิดดอก ช่อผล ปลิดผลในช่อออกเสียบ้าง ถ้าปล่อยผลไว้ทั้งหมดจะเกินกำลังของต้น ทำให้ผลมีคุณภาพไม่ดี ผลเล็ก และผลก็เบียดเสียดกันแน่นมากเกินไป

การปลิดดอกปลิดผลมี 3 วิธีคือ

ก. การปลิดช่อดอก โดยการปลิดช่อดอกที่มีขนาดเล็ก ดอกไม่สม่ำเสมอทั้งไปเสียบ้าง

ข. การปลิดช่อผล นิยมปฏิบัติมากกว่าวิธีแรก เพราะว่าทราบจำนวนที่แน่นอน เพราะการปลิดช่อดอกนั้น ช่อดอกที่เหลืออาจไม่ติดผลก็ได้

ทั้งการปลิดช่อดอก ช่อผล ควรให้ช่อดอก ช่อผล ที่เหลือกระจายอยู่ทั่ว ๆ ไปในต้น จะทำให้ผลที่คงไว้มีคุณภาพดี แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงราคาขายด้วย การปลิดช่อดอก ช่อผลออกมาก ๆ แม้คุณภาพผลจะดีแต่ผลผลิตจะลดลงมากเหมือนกัน รวมทั้งความสมบูรณ์ของต้นด้วย

ค. การปลิดผลในช่อ อาจทำได้โดยการตัดช่อดอกออกบางส่วน แต่ไม่นิยมปฏิบัติกัน มักจะใช้วิธีตัดผลในช่อออกมากกว่า โดยการใช้กรรไกรเล็ก ๆ สอดเข้าไปตัดขั้วของผล การตัดผลจะทำ 1-2 ครั้ง จนช่อผลโปร่งพอเหมาะ ผลองุ่นไม่เบียดเสียดกัน ผลเล็ก ๆ ที่ตัดออกก็ขายได้โดยทำเป็นองุ่นดอง

3. ปล่อยให้ผลองุ่นแก่เต็มที่

จะทำให้ได้ผลองุ่นที่มีคุณภาพดี รสหวานจัด แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ แล้ว บางครั้งก็จำเป็นต้องเก็บก่อนที่ผลองุ่นจะแก่เต็มที่ เช่น ฝนตกถ้าทิ้งไว้จะทำให้ผลแตกเสียหายหรือพ่อค้าบอกให้ตัดก่อนเนื่องจาก

องุ่นขาดตลาด เป็นต้น องุ่นที่ตัดก่อนจะมีผลสีเขียวจัด (พันธุ์ขาว) รสเปรี้ยว ฝาด เก็บไว้ได้ไม่นาน จะเหี่ยวร่วงหล่นง่ายเปลือกเหนียว

และไม่ควรปล่อยให้องุ่นแก่จัดเกินไป เพราะจะทำให้ผลร่วงหล่นเสียหายง่าย รสหวานจัดเกินไป เก็บไว้ไม่ได้นาน

การดูว่าองุ่นจะแก่จัดเมื่อใด อาจดูจากสีของผล ความหวานของผล จำนวนวันตั้งแต่ออกดอกจนถึงผลแก่ และอื่น ๆ ประกอบกัน

4. ควรจัดการให้น้ำก่อนเก็บผล

ชาวสวนบางแห่งจะให้น้ำแก่ต้นองุ่นก่อนเก็บทั้งนี้เพื่อให้ได้น้ำหนักเพิ่มขึ้น แต่การให้น้ำก่อนเก็บ จะทำให้คุณภาพของผลองุ่นลดลง กล่าวคือไม่หวานเท่าที่ควร เนื้อไม่กรอบ ผลเก็บไว้ได้ไม่นาน

ปกติจะงดการให้น้ำอย่างน้อยประมาณ 7 วัน ก่อนที่จะทำการเก็บผล จะทำให้ได้ผลองุ่นที่ได้มีรสหวานจัด คุณภาพของผลดี ขณะเดียวกันระยะนี้ก็ให้งดการใช้ยาฆ่าแมลง ยากันราด้วยเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

5. การทรงมานพีช

การทรงมานพีชด้วยวิธีต่างๆ เช่น การควั่นกิ่ง การรัดกิ่งหรือรัดต้นด้วยลวด การบากกิ่ง บางครั้งการทรงมานพีชใช้เพื่อบังคับให้พีชออกดอกหรือติดผล ในกรณีที่พีชนั้นออกดอกยาก หรือออกดอกแล้วไม่ค่อยติดผล แต่บางครั้งก็ใช้การทรงมานพีช เพื่อให้ผลดีมีคุณภาพดี ในองุ่น มีการทรงมานพีชด้วยวัตถุประสงค์ทั้งสองอย่างแต่สำหรับองุ่นที่ปลูกในเมืองไทยในปัจจุบันมีนิสัยออกดอกง่าย ติดผลมากอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องทรงมานเพื่อให้ออกดอกและติดผล แต่การปรับปรุงคุณภาพอาจจะจำเป็นในบางสวนหรือบางพันธุ์ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

การควั่นกิ่งหรือรัดกิ่ง ทำให้อาหารต่างๆ ที่พีชปรุงได้ไม่เคลื่อนที่มาลงส่วนล่างคงสะสมอยู่ส่วนบนทำให้ผลได้รับอาหารอุดมสมบูรณ์ ทำให้คุณภาพของผลดีขึ้น

แต่ที่ไม่ค่อยนิยม เพราะต้องมีความชำนาญในการทำงาน รอยควั่นจะต้องไม่ใหญ่เกินไป ไม่ลึกเกินไปต้องกะเวลาให้รอยควั่นต่อเชื่อมกันในเวลาอันรวดเร็ว เพราะถ้าช้าเกินไปต้นจะโทม และมักไม่ทำติดต่อกันทุกปี การขาดความชำนาญอาจทำให้กิ่งองุ่นหรือต้นองุ่นตายได้

6. การใส่ปุ๋ย

จากการศึกษาพบว่า องุ่นเป็นพืชชนิดที่ต้องการธาตุอาหารต่าง ๆ หรือปุ๋ยเป็นปริมาณค่อนข้างมาก เพื่อบำรุงต้นให้แข็งแรง บำรุงผลให้มีคุณภาพดี ชาวสวนบางแห่งจะใส่ปุ๋ยถึงฤดูละ 3 ครั้ง หลังเก็บผลแล้วก็ใส่ปุ๋ยครั้งหนึ่ง ซึ่งเรียกปุ๋ยรองพื้นสำหรับบำรุงต้นพร้อมกับปุ๋ยมูลสัตว์ต่าง ๆ เพื่อบำรุงต้นด้วยครั้งที่สองจะให้หลังตัดแต่งประมาณ 7-15 วัน เป็นการบำรุงยอด ใบ และดอก ที่ผลิตขึ้นมาใหม่และครั้งที่ 3 จะใส่ประมาณ 45 วันหลังตัดแต่ง เป็นการบำรุงคุณภาพของผลองุ่นรวมแล้วจะประมาณ 1.5 กก. ต่อต้นแล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์ของดิน สูตรปุ๋ยก็ต่างๆ กันออกไป แล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์ของดินเช่นกัน ทั้งนี้ก่อนการใส่ปุ๋ยควรจะได้ศึกษาสังเกตการเจริญเติบโต ผลผลิตและคุณภาพของผลในฤดูก่อน และจะให้ดีควรได้นำดินมาวิเคราะห์เสียก่อนจะช่วยให้ใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องและเป็นปริมาณที่ถูกต้องซึ่งจะเป็นการประหยัดและได้ผลดีกว่า

ตัวอย่างจากการทดลองปุ๋ยเพื่อปรับปรุงคุณภาพของผลองุ่นอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่าที่มีธาตุอาหารฟอสฟอรัส และโปแตสเซียมสูง จะช่วยให้ผลองุ่นมีคุณภาพดี โดยเฉพาะธาตุโพ

แตสเซียมจะทำให้ผลองุ่นเข้าสีสม่ำเสมอ สีสวย ผลกรอบ รสหวานจัด สูตรที่ให้ผลดีในการทดลองดังกล่าวคือ 6-24-36 ใช้ในอัตรา 1 กก. ต่อต้นโดยการแบ่งใส่ 2 ครั้ง คือ 7 วันหลังตัดแต่งและ 45 วันหลังตัดแต่ง เป็นต้น

7. การใช้ฮอร์โมน

ปัจจุบันการใช้สารฮอร์โมนเมื่อปรับปรุงคุณภาพของผลองุ่นกำลังเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางของชาวสวนองุ่น เพราะสารฮอร์โมนมีคุณสมบัติทำให้ผลองุ่นมีรูปร่างยาวขึ้น ช่อผลยาว สวยงามเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ คุณภาพของผลก็ดีกว่า กล่าวคือผลกรอบ เปลือกไม่เหนียว รสหวาน และการใช้สารฮอร์โมน ยังทำให้ผลองุ่นแก่เร็วขึ้นอีกด้วย

ฮอร์โมนที่ใช้มีขายเป็นการค้าในชื่อที่ต่าง ๆ กันออกไป แต่ตัวยามักเหมือน ๆ กัน ที่นิยมมากชนิดหนึ่งคือ “**จิบเบอ์เลนลิต เอซิด** “ หรือ **จี.เอ. (G.A.)** ซึ่งทำให้ผลองุ่นมีคุณภาพดีดังกล่าว การใช้ อาจโดยการพ่นน้ำยาไปยังช่อองุ่น แต่ชาวสวนบางแห่งนิยมวิธีชุบช่อองุ่นมากกว่า เพราะทำได้รวดเร็ว และประหยัดน้ำยาโดยเอาน้ำยาใส่ในถุงพลาสติก แล้วเอาช่อองุ่นจุ่มลงไปประมาณ 2-3 วินาที การใช้วิธีนี้เสียเงินแรงที่อาจแพร่เชื้อโรคจากช่อหนึ่งไปยังอีกช่อหนึ่งได้ ถ้าเป็นระยะที่โรคกำลังระบาด ควรผสมยากันราลงไปด้วย อัตราของสารฮอร์โมนที่ใช้ประมาณ 35-50 พี.พี.เอ็ม. (35-50 ส่วนของตัวยาในน้ำล้านส่วน) ผู้ปลูกอาจซื้อตัวยามาผสมเองหรือที่ผสมไว้เสร็จแล้วก็ได้

สารฮอร์โมน ช่วยให้องุ่นมีคุณภาพดีดังกล่าว แต่มีข้อเสียเช่นเดียวกัน กล่าวคือ จะทำให้ช่อผลองุ่นเปราะ ร่วงหลุดได้ง่าย เวลาขนส่งผลองุ่นจะร่วงมาก การขนส่งต้องทำด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้ต้องศึกษาผลของฮอร์โมนให้ดีเสียก่อนว่าใช้ในอัตราใดจึงจะได้ผลที่คุณภาพดีและไม่ร่วงง่าย เพราะยิ่งใช้อัตราเข้มข้นมากจะยิ่งทำให้ร่วงมาก

จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการร่วงของผล เนื่องจากการใช้ฮอร์โมนตัวนี้ และการใช้ปุ๋ยพบว่าปุ๋ยที่มีสูตรโปรแตสเซียมสูง เช่น 6-12-36 , 6-24-36 จะช่วยลดการร่วงของผลให้น้อยลงได้

1. พันธุ์ไวท์มาลากา

เป็นพันธุ์ที่ปลูกเป็นการค้ามากที่สุดในปัจจุบัน เป็นที่นิยมของผู้บริโภคโดยทั่วไป ลักษณะผลค่อนข้างยาวเมื่อแก่ผลเป็นสีเหลืองอมเขียว เหลืองนวลสวยงาม ชวนซื้อ รสหวานกรอบ ช่อผลยาวรูปทรงสวยงามดีให้ดอกตก ติดผลมากจนต้องปลิดผลทิ้งบ้าง สามารถให้ผลได้ปีละ 2 ครั้ง

2. พันธุ์ไวท์มาลากาลูกยาว

ลักษณะทั่วไปเหมือนกับพันธุ์ไวท์มาลากา แต่ผลยาวกว่า ทำให้ดูสวยงามชวนซื้อยิ่งขึ้น ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็อีกพันธุ์หนึ่งต่างหากจากพันธุ์ไวท์มาลากาเดิม ผู้ปลูกองุ่นหันมาสนใจปลูกพันธุ์นี้มากขึ้น ให้ผลผลิตได้ปีละ 2 ครั้งเช่นกัน

2. พันธุ์คาร์ดินาล

ผลสีแดงหรือสีม่วงอมแดง เป็นพันธุ์ที่ปลูกเป็นการค้ามานานแล้ว แต่ปัจจุบันไม่ค่อยนิยมปลูกกันมากนัก เพราะมีข้อเสียหลายประการ เช่น ผลแตกเสียง่ายเมื่อโดนฝน ราคาปัจจุบันถูกกว่าพันธุ์ไวท์มาลากามาก ช่อเล็กกว่า รสออกเปรี้ยวมากกว่า เป็นต้น แต่ก็มีข้อดีเป็นพันธุ์เบา คือสามารถให้ผลผลิตได้ปีละ ถึง 3 ครั้ง ลักษณะทั่วไปของพันธุ์นี้คือ ผลกลมค่อนข้างใหญ่ เมื่อแก่จะเป็นสีม่วงแดง หรือม่วง

ดำ รสหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย ช่อผลค่อนข้างกลม ช่อไม่ใหญ่ ติดผลกำลังดีไม่เปียดเสียดกันมาก ไม่ต้องปลิดผลทิ้งมากความจริงแล้วพันธุ์หนึ่ง โดยเฉพาะพวกที่ชอบผลไม่ที่อกรสเปรี้ยวเล็กน้อย อย่างไรก็ตามพันธุ์นี้มีผู้ปลูกทดลองเรื่อยๆ และมีโอกาสที่จะเลิกปลูกไปในที่สุด

3. พันธุ์ลูสเพอร์เลท

เป็นพันธุ์ไม่มีเมล็ด ผลแก่สีเหลืองสวยงามดี ผลค่อนข้างกลม ขนาดปานกลาง รสหวานกรอบอร่อยเมื่อใช้สารฮอร์โมนช่วยทำให้ช่อผลยืดยาวขึ้น ผลยาวขึ้นเล็กน้อยสวยงามดี ให้ดอกตก ติดผลมากพอสมควรต้องปลิดผลทิ้งบ้างไม่ให้เปียดเสียดกัน ช่อผลค่อนข้างยาวแบบเดียวกับพันธุ์ไวท์มาลาคา แต่ขนาดเล็กกว่า ให้ผลได้ปีละ 2 ครั้ง พันธุ์ลูสเพอร์เลท นับว่าเป็นพันธุ์ไม่มีเมล็ดที่น่าสนใจ เพราะจากการทดลองมีแนวโน้มที่จะเป็นพันธุ์ปลูกเป็นการค้าได้ ทั้งสำหรับรับประทานผลสด และบรรจุกระป๋อง

สำหรับในร่องสวนเก่า ที่ยกร่องไว้แล้ว หรือเคยปลูกพืชอย่างอื่นมาแล้ว ดินอยู่ในสภาพที่เหมาะสมพอสมควร ไม่เหนียวเกินไป การเตรียมดินให้กำจัดวัชพืชต่าง ๆ ออกให้หมด ลอกเลนในท้องขึ้นมาไว้บนหลังแปลง เพื่อให้แปลงปลูกสูงขึ้น และร่องน้ำลึกลงเหมาะกับการระบายน้ำ ปล่อยให้เลนที่ลอกขึ้นมาตากแดดจนแห้งสนิท จึงขุดด้วยจอบหรือขอนขุดดินให้ลึก 1 หน้าจอบ เป็นก้อนโต ตากดินจนแห้งสนิทแล้วโรยปูนขาว ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ย่อยดินให้ละเอียด ร่วนซุย รดน้ำให้ดินยุบตัวแตกเป็นก้อนเล็ก ๆ

การขุดหลุมปลูก

หลังจากการเตรียมดินแปลงปลูกเรียบร้อยแล้วจึงขุดหลุมปลูกขนาด กว้าง-ยาว-ลึก 50 เซนติเมตร จะเป็นหลุมสี่เหลี่ยมหรือหลุมกลมก็ได้ ขนาดของหลุมขึ้นอยู่กับสภาพของดินด้วย กล่าวคือ ถ้าดินร่วนซุย หลุมปลูกขนาดเล็กก็ได้ แต่ถ้าดินยังอยู่ในสภาพที่ไม่ค่อยดีพอ หลุมปลูกควรมีขนาดใหญ่ เพื่อจะได้ปรับปรุงสภาพของดินในหลุมปลูกให้ดีขึ้น ดินที่ขุดขึ้นมานั้น ให้ตากแดดไว้จนแห้งสนิท แล้วยอมให้เป็นก้อนเล็กๆ ผสมดินที่ขุดขึ้นมาด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เศษใบไม้ต่างๆ แล้วจึงกลบดินลงไปหลุมตามเดิม รดน้ำจนดินยุบดีแล้วก็พร้อมที่จะปลูกได้

ระยะของหลุมปลูกแบบนี้ คือระหว่างหลุมห่างกัน 3-3.5 เมตร โดยขุดหลุมกลางแปลงเป็นแถวเดี่ยวไปตลอดความยาวของแปลง

การปลูกในที่ดอน

การปลูกในที่ดอนหรือการปลูกแบบไร่ ที่ปลูกอาจเป็นไร่หรือสวนเก่า หรือที่บุกเบิกใหม่ การเตรียมที่ปลูกต้องทำให้โล่งเตียน ขุดตอไม้ออกให้หมด ไถพรวนดินอย่างน้อย 2 ครั้งโดยครั้งแรกไถดินเป็นก้อนโตๆ หรือไถตะ ตากดินไว้ระยะหนึ่งจนแห้งดีแล้วจึงไถพรวนหรือไถแปร ให้ดินย่อยละเอียดลงก่อนการไถครั้งสองนี้ถ้าดินไม่ค่อยดี ขาดอินทรีย์วัตถุ ควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ต่างๆ เศษใบไม้ผุ เปลือกถั่ว หรือวัสดุต่างๆ ที่พอหาได้ในท้องที่เพื่อให้ดินขึ้น หรืออาจปรับปรุงดินโดยการปลูกพืชตระกูลถั่ว สักระยะหนึ่งก่อนจนดินอยู่ในสภาพร่วนซุยดีแล้ว จึงลงมือปลูกองุ่น นอกจากนี้อาจต้องทำระดับ ทำทางส่งน้ำ หรืออื่นๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่และวิธีการปฏิบัติการดูแลรักษา

การเตรียมหลุมปลูก

เมื่อเตรียมดินจนอยู่ในสภาพดีและจึงขุดหลุมปลูก โดยหลุมปลูกมีขนาด กว้าง-ยาว-ลึก 50-100 เซนติเมตร แล้วแต่ความอุดมสมบูรณ์และสภาพของดิน ถ้าดินดีร่วนซุยหลุมก็ขุดขนาดเล็กได้ ถ้าสภาพดินไม่ดีขาดธาตุอาหารต่าง ๆ ก็ควรขุดหลุมปลูกให้โตเพื่อจะได้ปรับปรุงสภาพดินในหลุมปลูกให้ดีขึ้น ดินที่ขุดขึ้นมา ให้แยกเป็นสองกองคือ ดินชั้นบนกองหนึ่ง ดินชั้นล่างอีกกองหนึ่ง ตากดินให้แห้งแล้วผสมดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ต่าง ๆ แล้วจึงกลบลงในหลุมตามเดิม โดยเอาดินชั้นบนกลบลงก้นหลุมและดินชั้นล่างกลบไว้ด้านบนเสร็จแล้วรดน้ำให้ดินยุบตัวเสียก่อนจึงลงมือปลูก

การปลูกแบบที่ตอนนี้ การขุดหลุมปลูกให้ขุดเป็นแนวเส้นตรงไปตลอดแนวความยาวของพื้นที่ ระยะระหว่างหลุม 3.00-3.50 เมตร และระยะระหว่างแถวให้เว้นห่างพอสมควร เพื่อความสะดวกในการเข้าไปปฏิบัติงานต่างๆ คือประมาณ 4.00-5.00 เมตร

วิธีปลูก

เมื่อเตรียมหลุมปลูกเสร็จแล้ว ทำหลุมเล็ก ๆ ในหลุมนั้น นำกิ่งลงปลูก กลบดินโดยรอบให้แน่น รดน้ำให้ชุ่ม ปักไม้รวกติดๆ ต้น ผูกกิ่งองุ่นกับหลักไม้รวกให้แน่น หลังจากปลูกใหม่ๆ ถ้าฝนไม่ตกให้รดน้ำทุกวันและฉีดยาป้องกันโรคแมลงเป็นครั้งคราว ในช่วงที่ต้นองุ่นยังเล็กอยู่ ควรปลูกพืชพวกล้มลุกเป็นพืชแซม เพื่อหารายได้ และช่วยปรับปรุงสภาพของดินให้ดีขึ้นด้วย เช่น พริกต่างๆ ถั่วต่างๆ ถ้าปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ จะเสียเวลาที่จะต้องคอยดายหญ้าอยู่เสมอ ในช่วงนี้องุ่นสูงขึ้นเรื่อยๆ ต้องคอยผูกต้นให้ติดกับหลักอยู่เสมอ

การทำค้าง

การทำค้างจะทำหลังจากที่ปลูกองุ่นแล้วประมาณ 1 ปี ซึ่งต้นองุ่นจะสูงพอดีที่จะขึ้นค้างได้ค้างต้นองุ่นมีหลายแบบด้วยกัน และแบบที่นิยมทำกันมากคือ ค้างแบบเสาคู่ แล้วใช้ลวดขึง มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การเลือกเสาค้าง เสาค้างอาจใช้เสาซีเมนต์หน้า 3 นิ้วหรือ 4 นิ้วก็ได้ เสาค้างซีเมนต์จะแข็งแรงทนทานอยู่ได้นานหลายปี แต่ก็ราคาแพงและหนัก เวลาทำค้างต้องเสียแรงงานมาก ถ้าใช้เสาไม้ให้ใช้ไม้เนื้อแข็งขนาดหน้า 2x3 นิ้ว หรือหน้า 2x4 นิ้ว หรือเสากลมก็ได้ เสาควรยาวประมาณ 2.5-3 เมตร หรือกว่านี้ ซึ่งเมื่อปักลงดินเรียบร้อยแล้ว ให้เหลือส่วนที่อยู่เหนือดินประมาณ 1.20-1.50 เมตร

2. การปักเสา ให้ปักเสาเป็นคู่ๆ สองข้างของแปลง ในแนวเดียวกัน โดยเสาแต่ละคู่ห่างเท่ากัน คือประมาณ 1.5-2 เมตร ติดคานที่หัวเสาแต่ละคู่ โดยเหลือหัวไม้นี้ออกไปทั้งสองข้าง หรือปักเสาห่างกัน 3 เมตร เมื่อติดคานบนแล้วจะพอดีหัวไม้ (ตามภาพ) การติดคานเชื่อมระหว่างเสาแต่ละคู่ให้ใช้นอตเหล็กเป็นตัวยึดไม่ควรยึดด้วยตะปู เพราะจะไม่แข็งแรงพอ ระยะห่างระหว่างเสาแต่ละคู่ประมาณ 10-20 เมตร ยิ่งปักเสาถี่จะยิ่งแข็งแรงทนทาน แต่ก็สิ้นเปลืองมาก บางแห่งจึงปักเสาเพียง 3 คู่ คือหัวแปลง กลางแปลง และท้ายแปลง และระหว่างเสาแต่ละคู่ใช้ค้ำไม้รวก ช่วยค้ำไว้เป็นระยะๆ ซึ่งก็สามารใช้ได้ และประหยัดดี แต่ต้องคอยเปลี่ยนค้ำไม้รวกกันบ่อยๆ

4. การขึงลวด

ลวดที่จะนำมาขึงทำค้างให้ใช้ลวดขนาดใหญ่พอสมควรคือ ลวดเบอร์ 11 ซึ่งลวดเบอร์ 11 นี้หนัก 1 กิโลกรัมจะยาวประมาณ 18 เมตร ให้ขึงลวดพาดไปตามคานแต่ละคู่ตลอดความยาวของแปลง โดยใช้ลวด 4-6 เส้น เว้นระยะลวดให้ห่างเท่า ๆ กัน ที่หัวแปลงและท้ายแปลงให้ใช้หลักไม้ขนาดใหญ่

ดอกฝังลงไปให้แน่น แล้วใช้ลวดโยงจากค้ำมามัดไว้ที่หลักนี้ เพื่อให้ลวดดึงหลังจากซึ่งลวดเสร็จ แล้วให้ตรวจดูว่าลวดหย่อนตกร้างหรือไม่ ถ้าหย่อนมากให้ใช้ไม้รวกขนาดใหญ่ปักเป็นค้ำๆ ตามแนวเสา ค้ำ แล้วใช้ไม้รวกอีกอันหนึ่งพาดผูกด้านบนในลักษณะเดียวกับค้ำ เพื่อช่วยรับน้ำหนักเป็นระยะๆ ไปตลอดทั้งแปลง เพราะเมื่อต้นองุ่นขึ้นค้ำจนเต็มแล้วจะมีน้ำหนักมาก จำเป็นต้องช่วยรองรับน้ำหนัก หรือค้ำไว้ไม่ให้ค้ำหย่อน

การแต่งทรงต้น

ในตอนปลูกต้นองุ่นนั้นจะมีไม้รวกปักขนานกับกิ่ง และคอยผูกเชือกให้ต้นแนบไม่อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อบังคับให้ต้นตั้งตรง เมื่อต้นองุ่นเติบโตจนยอดสูงถึงระดับค้ำหรือเสมอระดับลวดที่ซึ่งไว้ จึงทำการแต่งทรงต้น วิธีทำคือ เด็ดยอดองุ่นที่สูงกว่าระดับลวด หลังจากนั้นต้นองุ่นจะแตกตาออกมา 2 ตา ตรงข้ามกัน ซึ่งจะเอาไว้ทั้ง 2 กิ่ง หรือกิ่งเดียวก็ได้ ถ้าเอาไว้สองกิ่งให้จัดกิ่งทั้งสองอยู่ตรงข้ามกัน การไว้ 2 กิ่ง มักพบปัญหาว่า กิ่งทั้งสองเติบโตไม่เท่ากัน ทำให้การกระจายของผลไม่สม่ำเสมอ จึงมักนิยมไว้กิ่งเพียงกิ่งเดียว คือ หลังจากที่ได้แตกกิ่งที่คงไว้ทุกต้นให้จัดกิ่งให้หันไปทางเดียวกันคือหันไปทางหัวแปลงหรือทางท้ายแปลงในทิศทางเดียวกันเหมือนๆ กัน ทุกต้น ซึ่งเมื่อต้นเติบโตเต็มที่ กิ่งของต้นหนึ่งจะไปจรดโคนกิ่งของต้นถัดไปพอดี หรือเกยทับกันบ้าง

หลังจากที่จัดกิ่งให้หันไปในทิศทางที่ต้องการแล้ว พอกิ่งนั้นยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ให้เด็ดยอดออกกิ่งจะแตกตาใหม่ เติบโตเป็นกิ่งใหม่ 2 กิ่ง ให้คงเหลือไว้ทั้งสองกิ่ง และเมื่อกิ่งใหม่ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ก็เด็ดยอดอีก และเหลือไว้ทั้ง 2 กิ่งเช่นเดียวกัน ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งกิ่งองุ่นเต็มค้ำจึงหยุดการตัดยอด

ในระหว่างที่เด็ดยอดให้กิ่งแตกใหม่นั้น จะต้องจัดกิ่งให้กระจายให้เต็มค้ำอย่างทั่วถึง อย่าให้ทับกันหรือซ้อนกันมาก จัดให้กิ่งอยู่บนค้ำเสมอ อย่าให้กิ่งตั้งชี้ฟ้า หรือห้อยย้อยลงด้านล่าง การจัดกิ่งให้อยู่ในที่ ๆ ต้องการมักให้วิธีผูกด้วยเชือกกล้วย เพราะเชือกกล้วยจะผูกเปียยในเวลาไม่นานนัก ทำให้การตัดแต่งกิ่งในครั้งต่อไป ทำได้สะดวก

ช่วงการเติบโตของต้นองุ่นนับตั้งแต่ปลูก ช่วงแต่งทรงต้น จนถึงระยะที่มีอายุพอจะตัดแต่งได้นี้ เรียกว่าระยะ “เลี้ยงเถา” ซึ่งใช้เวลาประมาณ 8-12 เดือน ในช่วงเวลา “เลี้ยงเถา” ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

1. ให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ อย่าให้ดินแห้งได้ ถ้าขาดน้ำต้นองุ่นจะชะงักการเติบโต ไม่สมบูรณ์แข็งแรงทำให้ขึ้นค้ำได้ช้า ถ้าฝนไม่ตก ควรรดน้ำให้ทุกวัน

2. ฉีดยาป้องกันโรคแมลง เป็นระยะตามความเหมาะสม อย่าปล่อยให้โรคแมลงเข้าทำลาย เพราะจะทำให้ชะงักการเติบโต ต้นอ่อนแอ ไม่สามารถให้ดอกให้ผลในเวลาที่กำหนดได้

3. การใส่ปุ๋ย เพื่อให้ต้นองุ่นสมบูรณ์แข็งแรง เติบโตอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องบำรุงต้นด้วยการใส่ปุ๋ย โดยใส่ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี ประมาณ 2-3 ครั้ง (ในช่วงเลี้ยงเถานี้) อาจใส่พร้อมกันทั้งสองอย่างในคราวเดียวกันเพื่อประหยัดแรงงานดังนี้ คือ

- การใส่ปุ๋ยครั้งแรกประมาณต้นละ 1 บุงก็ ส่วนปุ๋ยเคมีใช้ครั้งละ 1 กำมือต่อต้น โดยใช้ปุ๋ยยูเรีย หรือ แอมโมเนียมซัลเฟตหรือแอมโมฟอส เพื่อเร่งการเจริญเติบโตของต้น การใส่ครั้งแรกมักใส่หลังจากปลูกได้ 1 เดือน วิธีใส่ให้หว่านปุ๋ยคอกลงไปก่อนรอบ ๆ ต้น แล้วจึงหว่านปุ๋ยเคมีตามลงไป พร้อมพรวนดินรอบ ๆ ต้นบาง ๆ รดน้ำให้ชุ่ม

- เมื่อต้นองุ่นมีอายุ 3-4 เดือน ให้ใส่ปุ๋ยเคมีที่มีธาตุอาหารครบทุกตัว คือ ธาตุไนโตรเจนฟอสฟอรัสและโปแตสเซียม วิธีใส่ก็แบบเดียวกัน และวงกว้างขึ้น ใช้ปุ๋ยมากขึ้น จนกระทั่งเถาองุ่นเจริญเติบโตเต็มค้ำ การใส่ปุ๋ยก็ใช้วิธีหว่านทิ้งแปลง ข้อควรระวังคือ เมื่อหว่านปุ๋ยแล้วเวลาพรวนดินให้พรวนเพียงบางๆ อย่างระมัดระวัง เพราะรากองุ่นส่วนใหญ่จะอยู่ตื้นๆ และเมื่อพรวนดินแล้ว หรือหว่านปุ๋ยแล้วควรรดน้ำทันทีให้ปุ๋ยละลายซึมลงดิน และอย่ารดจนโชกจนน้ำไหลออกจากแปลง จะชะพาปุ๋ยออกไปจากแปลงหมด

- ก่อนการตัดแต่งกิ่งเพื่อให้เกิดดอกเกิดผล ประมาณ 7-10 วัน ควรใส่ปุ๋ยเร่งการแตกตาแตกกิ่งอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้ปุ๋ยแอมโมฟอส (ปุ๋ยสูตร 16-20-0) ประมาณ 1-2 กำมือ ต่อดิน หว่านปุ๋ยให้ทั่วแปลงรดน้ำให้ชุ่ม หลังจากนั้นจะไม่รดน้ำอีกเลยจนกว่าจะตัดแต่งกิ่ง

การตัดแต่งกิ่งเพื่อให้ออกดอก

ต้นองุ่นที่นำมาปลูกในบ้านเรานั้น ถ้าไม่ตัดแต่งแล้วจะไม่ออกดอกหรือออกเพียงเล็กน้อย ให้ผลที่ไม่สมบูรณ์ การจะให้องุ่นออกดอกได้ต้องตัดแต่งกิ่งหลังจากที่ให้ต้นองุ่นพักตัวอย่างเต็มที่แล้ว อายุการตัดแต่งให้ออกดอกครั้งแรก หรือมีดแรก ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของต้น อายุของต้น และพันธุ์ เป็นต้น เช่น

องุ่นพันธุ์ คาร์ดินาล ตัดแต่งได้เมื่ออายุ 9-10 เดือน หลังจากปลูกในแปลงจริง

องุ่นพันธุ์ไวท์มาลลิกา ตัดแต่งได้เมื่ออายุ 11-12 เดือน หลังจากปลูกในแปลงจริง

กิ่งที่จะตัดแต่งเพื่อให้ออกดอก จะต้องเป็นกิ่งที่แก่จัด กิ่งเป็นสีน้ำตาล ใบแก่จัด ดังนั้นก่อนการตัดแต่งจะต้องงดให้น้ำ 1-2 สัปดาห์เพื่อให้ต้นองุ่นพักตัวอย่างเต็มที่ การตัดแต่งให้ใช้กรรไกรตัดกิ่งให้สั้นลง ความยาวของกิ่งที่เหลือขึ้นอยู่กับพันธุ์องุ่นด้วยเช่น

พันธุ์คาร์ดินาล ให้ตัดสั้นเหลือเพียง 3-4 ตา

พันธุ์ไวท์มาลลิกา ให้ตัดสั้นเหลือ 5-6 ตา

พันธุ์ลูสเพอเรส ตัดให้สั้นเหลือ 7-12 ตา

กิ่งที่ตัดออกให้รีบนำออกจากแปลงปลูก ไปเผาทิ้งหรือฝังเสีย อย่าปล่อยให้ไว้ไต้ต้น จะเป็นที่อยู่อาศัยของโรคแมลงต่าง ๆ ที่จะเข้าทำลายองุ่นได้

เมื่อตัดแต่งกิ่งจนหมดทั้งแปลงแล้ว จึงให้น้ำแก่ต้นองุ่นจะเริ่มแตกกิ่งใหม่ ซึ่งกิ่งใหม่ที่แตกออกมาจะมี 2 พวก คือ พวกหนึ่งมีช่อดอกอยู่ด้วย อีกพวกหนึ่งมีแต่ใบอย่างเดียว ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะสามารถสังเกตเห็นได้ตั้งแต่ในระยะแรกๆ คือ ถ้ากิ่งไม่มีช่อดอกออกมาด้วย ก็แสดงว่ากิ่งนั้นจะมีแต่ใบอย่างเดียวเพราะช่อดอกจะปรากฏอยู่แล้วๆ โคนกิ่งที่แตกออกมาใหม่นี้เท่านั้น

การปฏิบัติหลังจากตัดแต่งกิ่ง

1. การตกแต่งกิ่งและการจัดกิ่ง

หลังการตัดแต่งกิ่ง องุ่นจะแตกกิ่งใหม่ออกมามากมาย มีทั้งกิ่งที่มีช่อดอก กิ่งที่มีแต่ใบอย่างเดียว และกิ่งแขนงเล็กๆ อีกมากมาย พวกกิ่งแขนงเล็กให้เด็ดออกให้หมดเหลือไว้เฉพาะกิ่งที่มีช่อดอก และกิ่ง

ที่มีแต่ใบอย่างเดียวที่เป็นกิ่งขนาดใหญ่เท่านั้น นอกจากนี้ใบที่อยู่โคนๆ กิ่งก็ให้เด็ดออกด้วย เพื่อให้โปร่ง ไม่ทึบเกินไป

เมื่อตัดแต่งกิ่งแล้ว และเห็นว่ากิ่งยาวพอสมควร ให้จัดให้กิ่งอยู่บนค้างอย่างเป็นระเบียบกระจายกันอยู่เต็มค้ำง ไม่ทับซ้อนกัน หรือก่ายกันไปมา เพราะกิ่งที่แตกออกมาใหม่จะแตกออกทุกทิศทุกทาง เกะกะไปหมด วิธีจัดกิ่งคือ โนมกิ่งให้มาพาดอยู่บนลวด แล้วผูกมัดด้วยเชือกกล้วย หรือใบกล้วย แห้งที่ฉีดยาเป็นริว ๆ ไม่ให้กิ่งที่ขึ้นขึ้นมาด้านบน หรือห้อยย้อยลงข้างล่าง เพราะจะไม่สะดวกในการปฏิบัติงาน เวลาจัดกิ่งต้องระมัดระวังอย่าให้กระทบกระเทือนช่อดอก เพราะจะฉีกขาดเสียหายได้ง่าย พยายามจัดให้ช่อดอกห้อยลงใต้ค้ำงเสมอ เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงานต่างๆในสวน

2. การปลิดช่อ

หลังจากจัดกิ่งเรียบร้อยแล้ว ช่อดอกจะเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ บางครั้งต้นองุ่นอาจให้ช่อดอกมากเกินไป ถ้าปล่อยให้ทิ้งหมด ต้นจะเลี้ยงไม่ไหว ทำให้ต้นโทรมเร็ว คุณภาพของผลไม่ดีเท่าที่ควร ฉะนั้นถ้าเห็นว่า มีช่อดอกมากเกินไปให้ปลิดออกเสียบ้าง การปลิดช่ออาจทำตั้งแต่กำลังเป็นดอกอยู่ก็ได้ แต่ไม่ค่อยนิยมเพราะไม่แน่ว่าช่อที่เหลือจะติดผลดีหรือไม่ ทางที่ดีควรปลิดช่อที่ติดเป็นผลเล็กๆ แล้ว โดยเลือกปลิดช่อที่เห็นว่าขนาดเล็กรูปทรงของช่อไม่สวย ติดผลไม่สม่ำเสมอ มีแมลงทำลาย เป็นต้น และให้ช่อดี ๆ ที่เหลือไว้กระจายอยู่ทั่วทุกกิ่งอย่างสม่ำเสมอ ไม่มากหรือน้อยที่ด้านใดด้านหนึ่งของต้น

3. การปลิดผล

องุ่นที่ปลูกกันอยู่ปัจจุบันในบ้านเรามักติดผลแน่นมาก ถ้าไม่ช่วยปลิดผลออกเสียบ้าง ผลในช่อจะแน่นเกินไป ทำให้ผลที่ได้มีขนาดเล็ก ๆ คุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร หรือเบียดเสียดกันจนผลบิดเบี้ยวทำให้ดูไม่สวยงาม ไม่ชวนซื้อ จำเป็นต้องช่วยปลิดผลในช่อออกบ้างให้เหลือพอดีๆ ไม่แน่นเกินไปหรือโปร่งเกินไป การปลิดผลออกจากช่อมักทำ 1-2 ครั้ง เมื่อผลโตพอสมควร ผลองุ่นอ่อนที่ตัดออกมาเอาไปดองไว้ขายได้ วิธีปลิดผลให้ใช้กรรไกรขนาดเล็กสอดเข้าไปตัดที่ขั้วผล อย่าใช้มือเด็ดหรือดึง เพราะจะทำให้ช่อผลชำรุดเสียหาย ฉีกขาด และมีส่วนของเนื้อผลผลติดอยู่ที่ขั้ว ทำให้โรคเข้าทำลายได้ง่าย

ข้อควรระวัง เมื่อองุ่นติดผลแล้ว ผู้ที่จะเข้าไปปฏิบัติงานในสวนต้องสวมหมวกหรือโพกศีรษะเสมออย่าให้เส้นผมไปโดนผลองุ่น จะทำให้ผลองุ่นเน่าเสียหายได้

4. การใช้สารฮอร์โมน

สารฮอร์โมนที่ใช้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะช่วยให้ช่อดอกยืดยาวขึ้นทำให้ช่อโปร่ง ผลไม่เบียดกันมาก ทุนแรงในการปลิดผล นอกจากนี้ยังช่วยให้ผลยาว ผลโตขึ้น สวยงามชวนซื้อ รสชาติของผลดี สีสวยงามดี หวานกรอบ ผลองุ่นที่ซุกด้วยฮอร์โมน จึงขายได้ราคาดี

สำหรับพันธุ์องุ่นที่ปลูกกันมากปัจจุบันคือ ไวท์มาลลาคากับคาร์ดินาลนั้น พันธุ์คาร์ดินาลมักไม่ค่อยใช้ฮอร์โมนทั้งนี้เพราะ พันธุ์คาร์ดินาลติดผลไม่ค่อยดกมากนัก และผลไม่เบียดกันแน่น ถ้าใช้ฮอร์โมน จะทำให้ช่อองุ่นดูโหล่งโหล่งไม่น่าดู ส่วนผลองุ่นก็ใหญ่พอสมควรอยู่แล้วและเป็นผลทรงกลม ส่วนพันธุ์ไวท์มาลลาคาจะใช้สารฮอร์โมนช่วย ในการยืดช่อและยืดผล เพราะพันธุ์ไวท์มาลลาคาติดผลดกมาก จนต้องปลิดผลทิ้งเป็นจำนวนมาก การใช้ฮอร์โมนจึงช่วยผลยืดยาวขึ้นไม่ต้องปลิดผลทิ้งมาก และช่วยให้ผลขยายใหญ่ยาวขึ้นด้วยทำให้ดูสวยงาม ส่วนพันธุ์อื่น ๆ ที่ทดลองปลูกก็มักใช้สารฮอร์โมนช่วย เช่นพันธุ์ลูสเปอร์เลส ซึ่งช่อผลสั้นผลดกเบียดเสียดกันมาก ผลขนาดเล็ก สารฮอร์โมนก็ช่วยให้ช่อผลยาวโปร่งขึ้น ผลมีขนาดใหญ่ขึ้น ส่วนพันธุ์ทอมสันซีด เลส นั้น โดยธรรมชาติที่ปลูกในบ้านเรา ผลมีขนาด

เล็กมาก แม้จะใช้สารฮอร์โมนช่วยก็ทำให้ผลโตขึ้นอีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทำให้ไม่เหมาะที่จะผลิตเป็นการค้า

สารฮอร์โมนที่ใช้ในการยืดช่อผลขยายขนาดของผล คือสาร **“จิบเบอริลลิด”** ซึ่งมีขายในท้องตลาดในชื่อต่าง ๆ กัน การใช้สารนี้ในแต่ละแห่งถ้ายังไม่เคยใช้ ควรได้ทดลองในจำนวนน้อยก่อนป้องกันการเสียหายอัตราที่เคยทดลองได้ผลดีในองุ่นพันธุ์ไวท์มาลิกาและพันธุ์ลูสเพอร์เลส คือ 50 พีพีเอ็ม (หมายถึงมีตัวยา 50 ส่วนในน้ำ 1 ล้านส่วน) หรือทดลองใช้ในอัตราที่กำหนดไว้ในฉลาก ขณะเดียวกันอาจทดลองใช้ในอัตราที่มากกว่าและน้อยกว่าที่กำหนดไว้ ก็บ่งชี้จำนวนไม่มากนัก เพื่อเปรียบเทียบกันว่าอัตราใดจะเหมาะสมที่สุดในแปลงปลูกของเรา

เวลาใช้ การใช้ฮอร์โมนมักใช้ 1-2 ครั้ง คือครั้งแรกหลังจากดอกบาน 3-7 วัน (ดอกบานหมายถึงดอกบาน 80 เปอร์เซ็นต์ของทั้งหมด โดยดอกองุ่นจะบานจากโคนช่อไปหาปลายช่อ เมื่อเห็นวดอกบานไปจนเกือบจะสุดปลายช่อ หรือประมาณ 4 ใน 5 ของความยาวของช่อ) ส่วนครั้งที่ 2 อาจให้หลังจากครั้งแรกประมาณ 7 วัน

วิธีใช้ การใช้สารฮอร์โมนนี้ อาจใช้วิธีฉีดพ่นไปที่ช่อดอก ช่อผล ซึ่งแม้จะโดนใบก็ไม่ผลแต่อย่างไรแต่วิธีนี้จะสิ้นเปลืองน้ำยามาก และอาจโดนช่อองุ่นไม่ทั่วถึงทั้งช่อ วิธีที่นิยมกันคือวิธีชูปช่อดอกช่อผลซึ่งประหยัดน้ำยาได้มากกว่า วิธีการก็ทำง่าย ๆ แต่อาจเสียแรงงานมากกว่า อุปกรณ์ง่าย ๆ สำหรับการชูปฮอร์โมนคือ หาถุงพลาสติกขนาดโตพอที่จะสวมช่อองุ่นได้มา 2 ใบ ใบที่หนึ่งใส่น้ำธรรมดาลงไปประมาณ ครึ่งถุง เอาถุงใบที่มีฮอร์โมนสวมลงไปในถุงใบที่มึ่น้ำ จัดปากถุงให้เสมอกัน แล้วพับตลบปากถุงให้กว้าง แล้วสวมเข้าไปที่ช่อองุ่น บีบฝ่ามือซ้ายก็จะทะลักขึ้นมาด้านบนทำให้เปียกทั้งช่อ แล้วเปลี่ยนไปชูปช่อต่อ ๆ ไป เวลาที่ใช้ในการชูปช่อแต่ละช่อเพียงอึดใจเดียว คือเมื่อบีบถุงน้ำยาทะลักขึ้นไปโดนช่อแล้วก็คลายมือที่บีบแล้วนำถุงน้ำยาออกทันทีฉะนั้นคนที่ชำนาญจะทำได้รวดเร็วมาก เมื่อชูปช่อไปได้สักพักน้ำยาในถุงจะพร่องลงก็เติมลงไปใหม่ให้ได้ระดับเดิม คือประมาณครึ่งถุงตลอดเวลา การบีบต้องระวังอย่าให้แรงมาก เพราะน้ำยาจะทะลักล้นออกนอกถุงเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ข้อที่ควรระวังของการใช้ฮอร์โมนแบบชูปช่อนี้ก็คือ เป็นโอกาสทำให้โรคต่างๆ ที่ช่อระบาดจากช่อหนึ่งไปยังช่ออื่น ๆ ได้ง่าย ถ้าเป็นช่วงที่โรคกำลังระบาดอยู่ควรเติมยากันราลงไปในน้ำยาฮอร์โมนนั้นด้วย

5. การใส่ปุ๋ย

ปุ๋ยนับว่าสำคัญสำหรับการปลูกองุ่นมาก ทั้งนี้เพราะองุ่นเจริญเติบโตทั้งปี และที่สำคัญคือ องุ่นให้ผลผลิตมาก ดังนั้นจึงต้องใช้ธาตุอาหารต่างๆ มาก ปุ๋ยที่ใช้มีทั้งปุ๋ยอินทรีย์ เช่น มูลสัตว์ต่างๆ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์นั้นถึงแม้จะมีธาตุอาหารที่พืชต้องการจำนวนน้อย แต่ก็ช่วยปรับสภาพของดินให้ดีขึ้น ช่วยให้ดินระบายน้ำดี ระบายอากาศดี ทำให้รากเติบโตแข็งแรง ช่วยลดความเป็นกรดเป็นด่างของดิน เหมาะต่อการเจริญเติบโตขององุ่น และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ช่วยให้ปุ๋ยเคมีที่ใส่ลงไปเป็นประโยชน์ต่อต้นองุ่นอย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงต้องใส่ปุ๋ยอินทรีย์ทุกๆ ปี เพื่อให้สภาพของดิน ดีขึ้นเรื่อย ๆ

สำหรับปุ๋ยเคมี หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์นั้น หลังจากที่ได้ตัดแต่งเพื่อให้ออกดอกดกแล้ว ในตอนต้นแล้วนั้น ควรให้ปุ๋ยอีก 1-2 ครั้ง ปุ๋ยที่ให้ในช่วงออกดอกแล้วนี้ ก็เพื่อบำรุงต้นและทำให้ผลเติบโตดี คุณภาพของผลดีปุ๋ยที่ให้จำเป็นต้องเป็นปุ๋ยที่มีธาตุอาหารหลักครบทั้ง 3 ตัว ธาตุไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และ โพแทสเซียม และควรมีธาตุฟอสฟอรัสและโพแทสเซียมสูงกว่าไนโตรเจนด้วย เช่น สูตร 6-12-12, 6-12-24 หรืออื่น ๆ ที่มีขายตามท้องตลาด การใส่ให้ใส่ต้นละ 1 กิโลกรัม โดยแบ่งใส่สองครั้ง ครั้งละ

ครึ่งกิโลกรัม โดยครั้งแรกให้ใส่ในระยะที่ผลองุ่นมีขนาดประมาณเมล็ดถั่วเขียว และอีกครั้งหนึ่งเมื่อผลโตเต็มที่ เริ่มจะเปลี่ยนสี การใส่ปุ๋ยในช่วงนี้ไม่ควรพรวนดิน เพราะจะไปกระทบกระเทือนรากองุ่น เพราะว่ารากอยู่ตื้นมาก ถ้าต้องการพรวนเพื่อให้ปุ๋ยคลุกเคล้ากับดิน ป้องกันการสูญเสียปุ๋ย ให้พรวนเพียงบางๆ ด้วยความระมัดระวัง หรือใส่พร้อมกับปุ๋ยอินทรีย์ก็ได้

6. การให้น้ำ

หลังจากการตัดแต่งแล้วต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ อย่าให้ดินแห้งได้ โดยเฉพาะช่วงฤดูตัดแต่งใหม่ๆ ต้นองุ่นจะไม่มีใบเหลืออยู่เลย แดดจะส่องถึงโคนต้นโดยตรงทำให้ดินแห้งเร็ว ในช่วงนี้ ถ้าฝนไม่ตกต้องรดน้ำให้ทุกวัน หลังจากที่ยองุ่นเริ่มแตกใบหนาแน่นขึ้น การให้น้ำก็ห่างออกไปได้ ไม่ต้องให้ทุกวัน โดยสังเกตจากดินในแปลงอย่าให้ดินแห้งมากเป็นใช้ได้ การให้น้ำจึงเป็นงานประจำทำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ จนถึงระยะผลที่จะแก่จึงงดให้น้ำ แต่ผลองุ่นที่ได้จะมีคุณภาพไม่ดี เน่าเสียเร็ว เก็บไว้ได้ไม่นาน จึงไม่ควรทำอย่างนี้

7. การป้องกันกำจัดโรคแมลง

องุ่นเป็นพืชที่มีโรคแมลงศัตรูเข้าทำลายมาก การป้องกันกำจัดเป็นปัญหาหนักอย่างหนึ่งของผู้ปลูก ต้องเสียทั้งเวลาและทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก การป้องกันกำจัดต้องกระทำอยู่เสมอ การปลูกองุ่นจึงจะได้ผล การป้องกันกำจัดศัตรูต่าง ๆ เป็นปัญหาใหญ่จึงจะได้กล่าวโดยละเอียดในตอนต่อไป

การเก็บผลองุ่น

การเก็บผลองุ่นเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกอันหนึ่ง ทั้งนี้เพราะองุ่นเป็นผลไม้ที่เรียกว่า บ่มไม่ได้ กล่าวคือ เมื่อเก็บมาจากต้นเป็นอย่างไร ก็ยังคงสภาพอยู่เช่นนั้น ไม่หวานขึ้นอีก ไม่สุกมากขึ้นอีกแล้ว การเก็บผลองุ่นจึงต้องเก็บในช่วงที่เหมาะสม ผลแก่เต็มที่ และไม่แก่เกินไป ผลองุ่นที่ยังไม่แก่เต็มที่จะมีรสเปรี้ยว ผาด คุณภาพ ของผลไม่ดี สีไม่สวย ส่วนผลองุ่นที่แก่เกินไปจะหวานจัดเกินไป เน่าง่าย เก็บไว้ไม่ได้นาน ผลหลุดร่วงง่าย

วิธีดูผลองุ่นที่แก่จัดอาจทำได้หลายอย่างเช่น การนับอายุ ตั้งแต่ตัดแต่งจนถึงแก่จัดซึ่งแตกต่างกันไปแล้วแต่พันธุ์ เช่น พันธุ์คาร์ดินาล ประมาณ 3 เดือน ถึง 3 เดือนครึ่ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กำหนดการแก่ของผล โดยการนับอายุตั้งแต่ตัดแต่งนี้ มีข้อที่นำสังเกตบางประการเช่น ผลองุ่นที่ซุบสารฮอร์โมนจะสุกเร็วกว่า ผลที่ไม่ได้ซุบสารฮอร์โมนหลายวัน และฤดูกาลมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เช่นหน้าแล ผลจะสุกเร็วกว่าหน้าฝน เป็นต้น จึงต้องอาศัยอย่างอื่นประกอบด้วย เช่นสีของผลที่แก่จัดจะเปลี่ยนจากสีเขียว (ทุก ๆ พันธุ์ตอนแรกจะเป็นสีเขียว) ไม่เป็นสีตามพันธุ์ เช่นพันธุ์ไวท์มาลลิกา พันธุ์ลูสเพอเรส เมื่อแก่จะมีสีเหลืองอ่อน เหลืองใส ส่วนพันธุ์คาร์ดินาลเป็นสีม่วงดำหรือดำอมแดง เป็นต้น นอกจากสีของผล อาจดูจากความหวานของผลโดยการทดลองชิมดู หรือใช้เครื่องวัดเปอร์เซ็นต์ความหวาน (น้ำตาล) หรืออาจดูจากช้ำของผล ถ้าผลแก่จัด ช้ำของช้ำผลจะเปลี่ยนจากสีเขียว เป็นสีน้ำตาลดังนี้เป็นต้น ดังนั้นการจะเก็บผลองุ่นที่แก่จัดควรอาศัยหลาย ๆ อย่างประกอบกันเพื่อให้แน่ใจและที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ควรงดการให้น้ำแก่ต้นองุ่นสักระยะหนึ่งก่อนการตัดผลเพื่อให้องุ่นมีคุณภาพดี ดังได้กล่าวถึงแล้ว

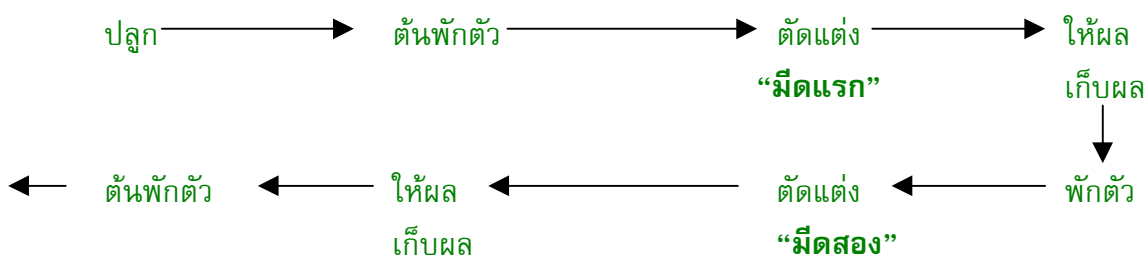
อย่างไรก็ตาม บางครั้งผู้ปลูกอาจจำเป็นต้องเก็บผลองุ่นก่อนที่จะแก่จัดด้วยเหตุผลหลายประการ เช่นอาจเต็มที่แล้ว และทยอยเก็บไปเรื่อยๆ จนหมด การเก็บให้ใช้กรรไกรตัดที่ช้ำของผลบรรจุลงเข่ง หรือ

ล้งไม้ที่บุหรือรองด้วยกระดาษฝอย ใบตอง ป้องกันการชอกช้ำในขณะขนส่ง การขนส่งก็ควรทำด้วยความระมัดระวังอย่าให้ชอกช้ำมาก

การพักตัวของต้นองุ่น

หลังจากที่เก็บผลองุ่นจนหมดแล้ว จะต้องปล่อยให้ต้นองุ่นพักตัวระยะเวลาหนึ่ง ประมาณ 1-2 เดือน เพื่อให้ต้นองุ่นได้สร้างอาหารสะสมไว้ในต้น เพื่อให้ดอกให้ผลในครั้งต่อไป ช่วงที่ให้ต้นองุ่นพักตัวนี้ไม่ต้องปฏิบัติงานมากนัก เพียงให้น้ำเป็นครั้งคราวไม่ให้ดินแห้งเกินไป การพักตัวของต้นองุ่นนับว่าเป็นช่วงที่สำคัญอีกช่วงหนึ่ง มีผลต่อการให้ดอกให้ผลในคราวต่อไปมาก ถ้าให้พักตัวน้อยหรือในช่วงสั้น ผลผลิตในคราวต่อไปก็จะน้อยลง ต้นจะทรุดโทรมเร็ว ระยะเวลาในการพักตัวก็แตกต่างกันออกไปตามพันธุ์ เช่น พันธุ์ไวท์มาลลิกา พันธุ์ลูสเปอร์เลส ควรให้พักตัว 1-2 เดือน ส่วนพันธุ์คาร์ดินาล ให้พักตัวน้อยกว่านี้ได้ แต่ไม่ควรต่ำกว่า 15-20 วัน เป็นต้น

เมื่อต้นได้พักตัวเต็มที่จะสังเกตได้จากกิ่งองุ่นช่วงสุดท้าย (คือ ช่วงที่ตัดผลออกไปแล้ว) เป็นสีน้ำตาลใบแก่จัด ในกรอบ ก็สามารถตัดแต่งครั้งต่อไป หรือ “มีดสอง” ได้โดยก่อนการตัดแต่งให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับครั้งแรกหรือ “มีดแรก” คือรดให้น้ำอย่างน้อย 7 วัน แล้วจึงตัดแต่งกิ่งออกไปทั้งหมด หลังจากตัดกิ่งออกหมดแล้วก็รดน้ำ ให้อายุ เช่นเดียวกับครั้งแรก โดยให้อายุเพิ่มมากขึ้น เพราะต้นองุ่นเติบโตขึ้นทุกปี ในการตัดแต่งครั้งต่อไปก็ปฏิบัติเช่นเดียวกันเป็นวงจรอยู่เช่นนี้ตลอดไป ดังภาพประกอบ

จะเห็นว่าจุดสำคัญที่จะทำให้องุ่นออกดอกออกผลคือการตัดแต่ง ดังนั้นจึงสามารถคำนวณระยะเวลาให้อองุ่นออกดอกตอนไหนก็ได้ ผลแก่ช่วงไหนก็ได้ แล้วแต่ความต้องการของผู้ปลูก ทำให้มีองุ่นขายอยู่ในท้องตลาดตลอดทั้งปี ผู้ปลูกหลายรายเจาะจงที่จะให้อองุ่นของตนแก่ตัดได้ในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน เป็นต้น ซึ่งเป็นช่วงที่ตลาดต้องการองุ่นมากทำให้ได้ราคาดี หลายรายพ่อค้าจะเป็นผู้กำหนดว่าสวนใครควรจะตัดแต่งช่วงไหน เพื่อให้พ่อค้าประจำมีองุ่นส่งตลาดได้ทั้งปี เป็นต้น จะเห็นว่าการที่สามารถบังคับให้อองุ่นออกผลตามเวลาที่ต้องการได้เป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งการปลูกองุ่นในเขตหนาวไม่สามารถทำได้

การทำหลังคาพลาสติก

ได้มีเกษตรกรลองทำหลังคาพลาสติกครอบแปลงปลูกองุ่นพันธุ์ลูสเปอร์เลส เพื่อหาความเป็นไปได้ที่จะนำวิทยาการใหม่ๆ มาใช้ในการปลูกองุ่น โดยมีวัตถุประสงค์ให้หลังคาพลาสติกนี้ป้องกันฝน ซึ่งจะทำให้ผลแตกและลดค่าใช้จ่ายในการใช้ยาป้องกันกำจัดโรคต่างๆ ที่ระบาดมากในช่วงฝนตกชุก

จากการสังเกตปรากฏว่า หลังคาพลาสติกให้ผลในทางป้องกันดอกร่วง เพราะโดนฝนได้เป็นอย่างดี เพราะปกติถ้าเกิดมีฝนตกในช่วงที่องุ่นกำลังออกดอก ดอกเริ่มบานแล้ว ดอกองุ่นจะร่วงเสียหายมาก การใช้หลังคาพลาสติกจึงป้องกันได้ นอกจากนี้ยังป้องกันผลแตกเนื่องจากโดนฝนได้เป็นอย่างดี เพราะองุ่นที่กำลังจะแก่ ถ้าโดนฝนจะแตกเสียหายมาก หลังคาพลาสติกยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการป้องกันโรคต่างๆ ในฤดูฝนได้มากพอสมควร กล่าวคือ จากการเปรียบเทียบในเรื่องการใช้จ่ายป้องกันกำจัดศัตรูนั้น เมื่อปลูกภายใต้หลังคาพลาสติกจะฉีดยาป้องกันกำจัดเชื้อรา 7-8 ครั้ง ตลอดฤดูปลูก (หน้าฝน) ในขณะที่การปลูกแบบธรรมชาติพ่นยากันราถึง 20-30 ครั้ง หรือวันเว้นวัน หรือทุกวันที่ฝนตก เป็นต้น ส่วนยาป้องกันกำจัดแมลงใช้เพียง 5 ครั้ง ซึ่งปกติไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง ก็นับว่าประหยัดค่าใช้จ่ายและแรงงานในการป้องกันกำจัดศัตรูต่างๆ ไปได้มาก ผู้ปลูกก็ปลอดภัยจากยาที่ตนใช้ ผู้บริโภคก็ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น แต่ก็มีจุดอ่อนหลายประการเช่น ต้องลงทุนค่าทำหลังคาสูงพอสมควร อุณหภูมิภายใต้หลังคาจะสูงกว่าปกติ 2-3 องศา ทำให้ต้นองุ่นเติบโตเร็วกว่าปกติ และยังเป็นสาเหตุให้พวกแมงมุมแดงไรขาว ระบาดได้มากขึ้น แต่ก็ไม่ใช่ปัญหามากนักสามารถป้องกันกำจัดได้ สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับสภาพการปัจจุบันคือ การปลูกองุ่นใต้หลังคาพลาสติกนี้ ควรปลูกพันธุ์ที่ได้ราคาสูงกว่าปกติ 1-2 เท่าขึ้นไป จึงจะให้ผลตอบแทนแก่ผู้ปลูกได้ เช่นการปลูกพันธุ์ไม่มีเมล็ด เป็นต้น

ความคิดที่จะทำหลังคาพลาสติกค่อมแปลงปลูกองุ่นนี้ นับว่าน่าสนใจมาก อาจจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการปลูกองุ่นของบ้านเราในโอกาสต่อไป เพราะในหลายประเทศก็ได้ใช้หลังคาพลาสติกในการปลูกพืชผักต่างๆ กันอย่างแพร่หลายอยู่แล้ว ถ้าได้ทดลองและพัฒนาแบบของหลังคาที่ถูกต้อง ประหยัด ถอดเก็บได้ง่าย ใช้งานสะดวก ใช้แผ่นพลาสติกที่ทนทาน ฯลฯ ก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการปลูกองุ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

หลังคาพลาสติกที่ได้ทดลองทำดูนั้น ทำเป็นรูปหน้าจั่ว สูง 2.30 เมตร (ตามภาพ) ความกว้างของหลังคาแต่ละด้าน 2.5 เมตร ชายคาคลุมแปลงองุ่นทั้งหมดทำให้น้ำฝนไม่โดนต้นองุ่นเลย

หลังคาใช้พลาสติกอย่างหนาปูซ้อนกัน เช่นเดียวกับการมุงหลังคาทั่วไป และจะเก็บราบพลาสติกไปไว้นอกรอบจั่วในช่วงที่ไม่มีฝนตก เพื่อให้มีอายุการใช้งานนานขึ้น ซึ่งตามที่ทดลองดูนั้นอยู่ได้นาน 2-3 ปี ต้องเปลี่ยนพลาสติกใหม่ เพราะกราบและฉีกขาด สิ่งที่ทำให้พลาสติกฉีกขาดเสียหายเร็วก็คือ ลม ดังนั้นแปลงปลูกควรมีต้นไม้กั้นลมช่วย รวมทั้งการออกแบบหลังคาที่ถูกต้อง การใช้พลาสติกคุณภาพดีจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มาก

การดูแลการปฏิบัติงานสวนทั่วไปก็เหมือนกับการปลูกแบบปกติ งานที่เพิ่มมากขึ้นคือการรดน้ำ ถึงแม้ว่าจะเป็นฤดูฝนแต่ก็ต้องรดน้ำให้ 2-3 วันต่อครั้ง เพราะฝนที่ตกลงมาไม่ถูกดินปลูกเลย หรือถูกเพียงเล็กน้อยไม่พอเพียงต่อการเจริญเติบโตของต้นองุ่น และจะต้องคอยตรวจดูความเรียบร้อยของพลาสติกอยู่เสมอๆ บางครั้งจะซังน้ำฝนไว้ หรือฉีกขาดจากลมจากฝน เป็นต้น

โรคองุ่น

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการปลูกองุ่นในประเทศไทย คือ ปัญหาเรื่องโรคต่างๆ ระบาดทำความเสียหายอย่างมาก ผู้ปลูกต้องลงทุนสูงในการป้องกันกำจัด เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก จนบางแห่งต้องเลิกปลูกองุ่น หันไปปลูกพืชอย่างอื่นแทน สาเหตุที่โรคระบาดทำความเสียหายมากและการป้องกันกำจัดไม่ค่อยได้ผล เพราะ

1. การปลูกองุ่นในบ้านเราปลูกทั้งปี ทำให้โรคต่างๆ ระบาดได้กว้างขวางตลอดปี เช่นเดียวกัน แม้จะมีระยะหนึ่งคือช่วงตัดแต่งให้แตกใบใหม่ แต่ก็ยังเป็นช่วงเวลาสั้นๆ และไม่ได้ทำพร้อมเพรียงกันทุกแห่ง ทำให้โรคหมุนเวียนไปมาระหว่างสวนได้

2. สภาพดินฟ้าอากาศของบ้านเรา เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต แพร่เชื้อของโรคหลายชนิด ความชื้นในอากาศที่สูงตลอดปี ฤดูฝนที่ยาวนานช่วยให้โรคระบาดตลอดทั้งปี

3. ผู้ปลูกมักใช้ยาป้องกันกำจัดไม่ตรงกับโรคที่เป็น ทำให้การป้องกันกำจัดไม่ได้ผลละยังเสียเงิน โดยใช่เหตุอีกด้วย บางครั้งยาที่ตรงกับโรคที่เป็นอาจจะราคาสูงกว่า แต่ก็ยังดีกว่าใช้ยาไม่ตรงกับโรค เพราะไม่เกิดประโยชน์ในทางป้องกันกำจัดเลย

4. การใช้ยาป้องกันกำจัดโรคโดยเฉพาะในฤดูฝนควรเติมยาจับใบลงไปด้วย แม้จะเพิ่มค่าใช้จ่ายขึ้นอีกแต่ได้ผลในทางป้องกันกำจัดมากกว่า และลดต้นทุนในด้านค่าจ้างแรงงาน ยาจับใบจะช่วยให้ยาป้องกันกำจัดโรคที่ฉีดพ่นไปนั้นจับติดใบได้แน่นกว่า ไม่ต้องฉีดยาทุกครั้งหลังฝนตกดังที่ปฏิบัติกันอยู่ปัจจุบัน

5. วิธีการป้องกันกำจัดโรคโดยทั่วไป เช่น เมื่อทำการตัดแต่งกิ่งเพื่อให้ยอดดอกนั้นควรนำกิ่งทั้งหมดไปเผาทิ้งในที่ห่างไกลจากต้น อย่าปล่อยให้กิ่งใบร่วงหล่นอยู่โคนต้นจะเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค การฉีดพ่นยา ไม่ควรฉีดจนโชกไหลทิ้ง จะเสียตัวยาโดยเปล่าประโยชน์ หรือการรดน้ำอย่าให้โดนใบ การตัดแต่งกิ่งให้โปร่ง ลมถ่ายเทได้สะดวกไม่อับชื้น การทำความสะอาดสวน เป็นต้น จะช่วยลดการระบาดของโรคได้

โรคที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

1. โรคราน้ำค้าง (Doeny mildew) – Plasmopara Viticola

โรคราน้ำค้างนับว่าเป็นโรคที่สำคัญที่สุด สำหรับการปลูกองุ่นในบ้านเรา เป็นโรคที่ระบาดรุนแรง ทำความเสียหายมากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันกำจัดสูง เป็นโรคที่ระบาดได้ทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูฝนจะระบาดอย่างรุนแรง เพราะความชื้นในอากาศมีสูง เป็นโรคที่เจริญพันธุ์ขยายลูกหลานอยู่บนส่วนขององุ่นที่ยังสดอยู่ และสามารถแพร่ระบาดไปยังที่อื่นๆ โดยปลิวไปกับลม จึงป้องกันการระบาดได้ค่อนข้างยาก

อาการของโรค โรคนี้เกิดได้กับส่วนต่าง ๆ ของต้นองุ่น ทั้งใบ ดอก ยอดอ่อน เถา และผล โดยมีอาการที่สังเกตได้ คือ

- **อาการบนใบองุ่น** ใบที่ได้รับเชื้อโรคตอนแรกจะเห็นเป็นเพียงจุดเล็กๆ สีเหลืองปนเขียว ทางด้านบนของใบ ต่อมาจะขยายเป็นแผลโตขึ้น ขนาดไม่แน่นอน ในระยะนี้ถ้าผลิกดูด้านล่างของใบตรงที่เป็นผลจะพบเชื้อราสีขาวอยู่เป็นกลุ่มเห็นได้ชัด ซึ่งตรงกลุ่มนี้เองที่จะเจริญแพร่พันธุ์ติดต่อไปยังใบอื่นๆ หรือแปลงอื่นๆ โดยปลิวไปกับลม อาการของโรคจะสังเกตได้ก็ต่อเมื่อเชื้อราเข้าทำลายแล้ว 4-6 วัน

- **อาการที่ยอดอ่อน** ยอดอ่อนที่โรคเข้าทำลายจะแคระแกรน ยอดสั้น มีเชื้อราสีขาวขึ้นปกคลุมยอด เห็นได้ชัดเจน ยอดอ่อนเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล และแห้งตายในที่สุด

- **อาการที่ช่อดอก** ช่อดอกที่ได้รับเชื้อจะค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลืองเป็นหย่อมๆ อีก 2-3 วันต่อมาจะเห็นเชื้อราสีขาวชั้นที่ช่อดอกเห็นได้ชัด ช่อดอกเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล และแห้งติดเถา โดยช่อดอกอาจแห้งจากโคนช่อ ปลายช่อ หรือกลางช่อก็ได้

- **อาการที่ผล** จะเกิดกับผลอ่อน โดยครั้งแรกจะมีลักษณะเป็นจุดหรือลายทางๆ สีน้ำตาลที่ผลเริ่มแห้ง เปลือกผลเหี่ยว เปลี่ยนเป็นสีเทาปนน้ำเงิน หรือน้ำตาลแก่ ถ้าเป็นมากผลจะเหี่ยวหมดทั้งช่อ

- **อาการที่เถา-ที่มือ** อาการที่มือหรือที่หนวดนั้น เริ่มจากมือเปลี่ยนเป็นสีเหลืองปนเขียว และเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแห้งติดเถา สำหรับอาการที่เถาองุ่น ผิวเปลือกจะเปลี่ยนเป็นสีดำหรือน้ำตาล มองเห็นเชื้อราสีขาวตรงกลางแผลได้ชัดเจน ทำให้แยกแคะแสรน

ข้อแนะนำในการป้องกันกำจัด

1. การทำความสะอาดสวน อย่าให้กรูกรัง กิ่งต่างๆ รวมทั้งใบที่ตัดออกจากต้นให้นำไปเผาทิ้งหรือฝัง อย่าปล่อยให้ทิ้งไว้ในสวนจะเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค

2. หลังจากที่ดินองุ่นแตกกิ่ง ใบใหม่แล้วควรจัดกิ่งเถาให้กระจายทั่ว ๆ ค้าง อย่าให้ทับซ้อนกันมากกิ่งที่ไม่ต้องการให้ตัดแต่งออกไปทิ้ง อย่าให้กิ่งห้อยย้อยลงมาจากค้าง ให้อากาศถ่ายเทสะดวก จะช่วยลดความชื้นลง ช่วยลดการระบาดของโรค

3. การฉีดยาป้องกัน กำจัด ทำเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม ตามฤดูกาล ฤดูฝนอาจต้องฉีดยาบ่อย ในฤดูแล้งอาจฉีดยาห่างออกไปได้บ้าง โดยเริ่มฉีดครั้งแรกเมื่อเริ่มแตกยอดอ่อน ครั้งที่สองเมื่อมีใบอ่อน 3-4 ใบ ครั้งที่ต่อไปก็ฉีดตามความเหมาะสมเป็นระยะๆ ยาที่ใช้ป้องกันกำจัดโรคนี้ได้ดี เช่น

1. ตัวยาที่มีส่วนผสมของ ไซเนบ - มาเนบ (ตัวยาที่มีธาตุสังกะสี และแมลงกาหนีสเป็นส่วนประกอบ) เช่นยา ไตเทน เอ็ม-45, แมนเซท-ดี เป็นต้น
2. ตัวยาที่มีส่วนผสมของธาตุทองแดง และไซเนบ เช่นยาคิวโปรซาน ซูเปอร์-ดี
3. ยาที่มีส่วนผสมของเหล็ก เช่น เฟอร์แบม เป็นต้น

การใช้ยาป้องกันโรคราต่าง ๆ ควรเติมน้ำยาช่วยจับใบลงไปด้วย โดยเฉพาะในฤดูฝนจะช่วยให้ยาจับใบได้ดี ไม่โดนชะล้างอย่างรวดเร็ว

2. โรคช่อแห้ง (Bacterial Blight)

โรคช่อแห้ง เป็นได้ทั้งช่อดอก ใบ และยอดอ่อน อาการที่ช่อดอก เมื่อเป็นโรคนี้จะเน่าแห้งติดกับเถา เช่นเดียวกับช่อดอกที่เน่าเนื่องจากโรคราน้ำค้าง แต่ที่จะสังเกตเห็นแตกต่างกันคือ ถ้าเกิดจากโรคราน้ำค้างจะเน่าแบบเน่าแห้ง แต่ถ้าเกิดจากโรคช่อแห้ง จะเน่าเปียกหรือเน่าละ

- **อาการที่ช่อดอก** จะเริ่มแสดงอาการที่ปลายช่อดอกก่อน ทำให้ปลายช่อดอกเริ่มเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล แผลจะลุกลามเข้ามาหาโคนช่อและช่อดอกจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลทั้งหมด แห้งตายติดเถา

- **อาการที่ยอดอ่อน** ยอดอ่อนที่ได้รับเชื้อจะมีอาการชืดเหลืองผิดปกติ ต่อมาเปลี่ยนเป็นสีเทาอมดำและเกิดเป็นแถบสีน้ำตาลด้านข้าง เปลือกจะแตกตามยามมองเห็นเนื้อไม้ข้างใน ยอดแคะแสรนและตายในที่สุด

- **อาการที่ใบ** ใบจะเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีเหลืองปนแดงและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล ต่อมาใบจะแห้งตาย แล้วลุกลามไปยังยอดทำให้ยอดแห้งตายด้วย

โรคที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย เช่น โรคช่อดอกเน่านี้ เชื้อโรคจะเข้าสู่พืชได้โดยทางบาดแผลต่างๆ ทางรูเปิดสำหรับหายใจและคายน้ำของพืช หรือจากรอยแผลที่เกิดจากแมลงทำลาย เป็นต้น ดังนั้นการปฏิบัติงานสวนต้องทำด้วยความระมัดระวัง เชื้อโรคอาจติดมากับกรรไกรที่ใช้ตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อ ก็ได้

สำหรับการแพร่ระบาดของโรคช่อดอกแห่งนี้ เชื้อโรคสามารถเจริญเติบโตแพร่พันธุ์ได้ทั้งบนส่วนที่ยังสดอยู่ และส่วนที่แห้งตายไปแล้ว ดังนั้นพวกกิ่ง ใบ ส่วนต่าง ๆ ที่ตกหล่นอยู่ในสวนจึงเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคได้ ควรเก็บกวาดออกไปทิ้งหรือเผาให้หมด ไม่ให้เป็นที่อยู่สะสมโรค ยิ่งแปลงปลูกขึ้นแฉะโรคนี้ก็จะยิ่งระบาดได้รวดเร็ว แมลงต่างๆ ที่ทำลายกัดกินองุ่นก็อาจเป็นพาหะนำโรคจากที่อื่นมาสู่ต้นองุ่นได้

การป้องกันกำจัด

1. ทำความสะอาดสวนอย่าให้รกรุงรัง กิ่งเถาต่างๆ ตัดแต่งให้โปร่ง อย่าให้แน่นทึบ กิ่งใบที่ร่วงหล่นอยู่ใต้ต้นให้เก็บกวาดไปเผาทิ้งให้หมด

2. ระวังอย่าให้เกิดบาดแผลบนต้น ในท้องที่หรือช่วงที่โรคนี้ระบาดมาก การตัดแต่งให้ทำด้วยความระมัดระวัง โดยทำความสะอาดเครื่องมือที่ใช้ตัดแต่งบ่อยๆ

3. ป้องกันแมลงต่าง ๆ ที่เข้าทำลายองุ่น

4. การใช้ยาป้องกันกำจัด เช่น

1. ยาพวกปฏิชีวนะ เช่น แอกริมัยซิน สเตรปโตมัยซิน เป็นต้น

2. ยาแทรนทิฟีน (ซีเดียม ออโรเฟนินฟีเนท) ใช้ในอัตรา 2 ซ่อนโต๊ะต่อน้ำ 3 ปีบหรือ 15 กรัมต่อน้ำ 60 ลิตร โดยฉีดครั้งแรกเมื่อเริ่มเห็นอาการช่อแห้ง ครั้งต่อไป อีก 2 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 1 สัปดาห์ก็เพียงพอ เพราะเมื่อองุ่นติดผลดีแล้ว ความรุนแรงของโรคจะลดลง

3. โรคแอนแทรกโนส หรือโรคผลเน่า หรือโรคแบลคสปอต

(Antracnose or black spot) – *Gloeosporium ampelephagum*

โรคผลเน่า หรือโรคแอนแทรกโนสนี้ ชาวบ้านมักเรียก โรคอีบุบ หรือ โรคลูกบุบ เพราะอาการที่เกิดกับผลนั้น จะเป็นแผลลึกลงไปเนื้อ โรคนี้เป็นโรคที่ระบาดอย่างช้าๆ แต่ก็รุนแรง และรักษายาก บางท้องที่บางฤดู ก็เป็นปัญหาสำหรับการปลูกองุ่นมากเช่นกัน โรคนี้นอกจากจะเป็นที่ผลซึ่งพบได้ทั่วไปแล้วยังเป็นกับเถาและใบองุ่นได้ด้วย โดยเชื้อโรคสามารถแพร่ระบาดไปกับลมและน้ำ ปกติแล้ว โรคแอนแทรกโนสนี้จะระบาดทำความเสียหายกับทุกส่วนขององุ่น โดยเฉพาะส่วนที่ยังอ่อนอยู่ เช่น ยอดอ่อน กิ่งอ่อน ใบอ่อน ส่วนที่ผลเป็นได้ทั้งในระยะผลอ่อนจนจึงผลโต

- **อาการที่ผล** โรคผลเน่านี้สามารถเข้าทำลายผลองุ่นได้ทุกขนาด ตั้งแต่เล็กจนโต ในผลอ่อนที่เป็นโรคจะเห็นจุดสีน้ำตาลอ่อน ถึงน้ำตาลเข้ม บวมลงไปเล็กน้อย ขอบแผลสีเข้ม ถ้าอากาศชื้นๆ จะเห็นจุดสีชมพู สีส้ม ตรงกลางแผล ส่วนในผลแก่ในระยะผลองุ่นเริ่มเข้าสี จะเห็นบริเวณเน่าเป็นสีน้ำตาล มีจุดสีชมพู สีส้ม เกิดขึ้นบริเวณตรงกลางแผลเต็มไปหมด ถ้ายังคงเป็นต่อไป ผลจะแห้ง เปลือกเหี่ยวยุบติดกับช่อไม่ร่วงหล่น เมื่อโดนน้ำหรือน้ำค้าง เชื้อโรคก็จะระบาดจากลูกที่เป็นแผลไปยังลูกอื่นๆ ในช่อจนกระทั่งเน่าเสียหายหมดทั้งช่อ

- **อาการที่ใบ** ในระยะแรกที่เป็นโรค จะเห็นที่ใบเป็นจุดเล็กๆ สีน้ำตาลเป็นแผลมีรูปร่างไม่แน่นอนตรงกลางแผลมีสีน้ำตาลอ่อน หรือสีเทา ขอบแผลสีน้ำตาลเข้ม ถ้าอากาศแห้ง ตรงที่เป็นแผลจะ

หลุดหายไป ทำให้ใบเป็นรู บางครั้งใบก็ม้วนงอลงมาด้านล่าง แต่ไม่ร่วงในทันที ใบที่เป็นโรคจะไม่เติบโตต่อไป เมื่อเป็นโรคมามากขึ้น ใบจึงจะร่วง

- **ยอดอ่อน** จะเป็นจุดเล็กๆ สีน้ำตาลเข้ม ต่อมาขอบแผลจะขยายออกตามความยาวของกิ่งคือ รอยแผลหัวแหลมท้ายแหลม ของแผลเป็นสีน้ำตาลแก่ถึงสีดำ กลางแผลสีดำขรุขระในช่วงฤดูฝนที่อากาศ มีความชื้นมาก จะเห็นเป็นจุดเล็กๆ สีชมพูแต่ตรงกลางๆ แผล ถ้าเป็นแผลมากๆ ยอดจะแคระแกรน มีการแตกยอดอ่อนมาก แต่แตกออกมาแล้วแคระแกรน ไม่เติบโต ใบที่แตกออกมาใหม่นี้ก็จะมีขนาดเล็ก และสีซีดผิดปกติ และกิ่งนั้นจะแห้งตายไปในที่สุด

เชื้อโรคแอนแทรกโนสนี้จะขยายแพร่พันธุ์สร้างลูกหลานได้จำนวนมากมายบน ใบ ยอด หรือกิ่ง หรือผลองุ่นที่กำลังเป็นโรค และพบว่าบนผลองุ่นนั้น การขยายแพร่พันธุ์ของโรคเป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุด และเชื่อนี้ยังคงเจริญเติบโตไปได้เรื่อยๆ ทั้งบนส่วนขององุ่นที่ยังไม่ตาย และส่วนต่างๆ ขององุ่นที่ตาย หรือเน่าทับถมกันอยู่ใต้ดิน

การป้องกันกำจัด

1. การทำความสะอาดสวน เก็บกวาดกิ่ง ใบองุ่นทั้งสดและแห้งที่ตกอยู่ใต้ดินไปเผาทิ้งหรือฝังให้หมดเพราะส่วนต่างๆ เหล่านี้เป็นแหล่งขยายแพร่พันธุ์โรคได้

2. เมื่อพบว่าเป็นโรคนี้ที่ผลหรือยอด หรือใบ ให้ตัดแต่งส่วนที่เป็นโรคออกก่อน และจึงฉีดยาฆ่าเชื้อรา จะช่วยทำลายเชื้อโรคที่หลงเหลืออยู่ได้มาก

3. คอยตัดแต่งกิ่ง จัดกิ่งให้โปร่ง อย่าให้อับทึบ จะช่วยลดอันตรายได้มาก โดยเฉพาะในช่วงที่โรคระบาดมาก

4. การป้องกันกำจัดโดยฉีดยาฆ่าเชื้อราต่างๆ เป็นระยะๆ คือ ฉีดยาครั้งแรกหลังจากตัดแต่งเรียบร้อยแล้ว เพื่อทำลายเชื้อโรคที่อาจติดอยู่กับกิ่งที่เหลือ และครั้งที่สองเมื่อเริ่มแตกใบอ่อน และครั้งต่อๆ ไปดูตามความเหมาะสม เช่น ในฤดูฝนอาจฉีดถี่กว่าในฤดูแล้ง เป็นต้น เมื่อเริ่มติดผลดีแล้ว อาจเว้นระยะได้ช่วงหนึ่ง จนถึงระยะผลแก่ใกล้จะเข้าสีจึงเริ่มฉีดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อป้องกันโรคที่จะเกิดกับผล ยาป้องกันกำจัดเชื้อราที่ใช้ได้ผลดีกับโรคนี้คือ

ก. ยาบีโนมิล หรือเบนเลท ยานี้ป้องกันกำจัดโรคผลองุ่นเน่าได้ดีกว่ายาอื่นๆ เนื่องจากเป็นยาประเภทดูดซึม ทำให้ยืดยาวการฉีดออกไปได้ 10-15 วันต่อครั้ง แต่ยานี้ค่อนข้างจะแพง

ข. ยาแคปแทนหรืออโธไซด์

ค. ยาที่มีส่วนผสมของธาตุสังกะสี เช่น คูโปรซาน ซูเปอร์-ดี ไชเนบ เป็นต้น

ง. ยาที่มีส่วนผสมของ ไชเนบ-มาเนบ เช่น ไตเทน เอ็ม.45 หรือแมนเซท-ดี

ยาดังกล่าว ยกเว้น เบนเลท ให้ใช้ตามอัตราที่กำหนดที่ฉลาก ก็สามารถป้องกันกำจัดได้ในเมื่อโรคระบาดไม่รุนแรงมากนัก โดยเว้นระยะห่างประมาณ 5-7 วันต่อครั้ง ส่วน เบนเลท สามารถทิ้งระยะห่างได้นานกว่า

4. โรคราแป้งขาว(Powdery mildew) – *Oidium tuckeri*

โรคราแป้งขาวหรืออีกชื่อหนึ่ง คือ โรคราซีเถา เพราะบริเวณที่เป็นโรคมักจะพบสปอร์ของเชื้อราเป็นสีเทาคล้ายซีเถาอยู่เต็มไปหมด โรคนี้สามารถเป็นได้ทั้งบนใบ ที่เถา ดอกและผล และมีกระบาดใน

ช่วงอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง คือหลังฤดูฝน และในฤดูหนาวเท่านั้น จึงทำให้ดูเหมือนโรคนี้ไม่ค่อยมีความสำคัญมากนักเมื่อเทียบกับโรคอื่นๆ ที่ระบาดได้ทั้งปี

- **อาการที่ใบ** ใบองุ่นที่เป็นโรคนี้ ในระยะแรกจะพบว่าตรงส่วนที่เป็นโรคเป็นสีเทาขึ้นมา ก่อนต่อมาจึงพบสปอร์คล้ายผลแป้งขาวๆ เทาๆ บนส่วนที่เป็นโรคนั้น ซึ่งก็คือส่วนของเชื้อราของโรคนั้นนั่นเอง เชื้อราของโรคนั้นจะเจริญเติบโตอยู่เฉพาะที่ผิวใบเท่านั้น เป็นได้ทั้งด้านบนใบและด้านล่างใบ แล้วจะส่งส่วนที่คล้าย ๆ รากของต้นไม้(มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น) เข้าไปดูดกินอาหารจากใบองุ่นอีกทีหนึ่ง ดังนั้นเมื่อเอามือลูบตรงที่เป็นโรคจะเห็นมีเชื้อราติดมือมาได้ง่าย แต่ไม่หมด ยังมีอีกส่วนที่ติดอยู่กับใบ ถ้าเชื้อโรคเข้าทำลายตั้งแต่ระยะใบอ่อน ใบนั้นจะบิดเบี้ยว เป็นคลื่นและแห้งตายในที่สุด

- **อาการที่เถาอ่อน** จะพบเป็นรอยสีเทาถึงสีน้ำตาลปนดำ และส่วนของเชื้อราที่เป็นสีขาวๆ เทาๆ ตรงกลางแผล ต่อมาเปลือกจะลอก ถ้าเป็นมากรักษาไม่ทัน เถานั้นจะแห้งตายไป

- **อาการที่ดอกและผล** อาการที่ช่อดอกไม่ค่อยพบบ่อยนัก อาการที่พบในระยะแรก คือ บางส่วนของช่อดอกจะเริ่มมีสีเหลือง ขณะเดียวกันก็มองเห็นส่วนของเชื้อราสีขาวๆ เทาๆ เกาะติดอยู่ ต่อมาพบรอยแผลเป็นสีเทา ๆ เป็นเส้นลายเล็ก ๆ ช่อดอกที่เป็นโรคนี้อักไม่ค่อยให้ผล

- **อาการที่เกิดกับผล** พบได้ทั้งในผลอ่อนและผลแก่ ซึ่งอาการมักคล้ายคลึงกัน คือ จะสังเกตเห็นได้ก็ต่อเมื่อมีเชื้อราเข้าทำลายบริเวณผิวนอกเท่านั้น โดยจะเห็นเป็นเส้นลายเล็กๆ สีขาวเกาะอยู่เป็นกลุ่มและแตกออกรอบทิศทาง ต่อมาผิวเปลือกบริเวณนั้นจะเปลี่ยนเป็นสีเทา เห็นได้ชัดเจน ผิวเปลือกจะแห้งกระด้าง ถ้าเป็นมากๆ ผิวเปลือกจะแตกออก โรคที่เกิดที่ผลนี้จะพบอาการแผลสีเทาที่ผลแม้จะฉีดยาทำลายเชื้อโรคจนตายหมดแล้วก็ตามแต่รอยแผลสีเทานั้นจะไม่หายไป ยังคงติดอยู่ที่ผิวทำให้ผิวไม่สวย ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ดังนั้นการป้องกันกำจัดโรคนี้นี้จึงต้องทำแต่เนิ่นๆ เมื่อเริ่มพบอาการของโรคเพียงเล็กน้อย ให้ลงมือป้องกันกำจัดทันที

การเจริญเติบโตและแพร่ขยายพันธุ์ของโรคนี้ จะสามารถมีชีวิตและแพร่พันธุ์ได้เฉพาะบนส่วนขององุ่นที่ยังสดอยู่เท่านั้น ดังนั้น เมื่อเชื้อเข้าทำลายส่วนต่างๆ ขององุ่นและมันจะเจริญเติบโตสร้างลูกหลาน แพร่พันธุ์อย่างรวดเร็ว บนส่วนที่เป็นโรคตลอดเวลา จึงต้องทำการกำจัดทันทีที่พบก่อนที่จะลุกลามไปมากและเชื้อโรคตัวนี้สามารถแพร่ระบาดไปยังที่อื่นๆ ได้โดยลมพินพาไป

การป้องกันกำจัด

เนื่องจากโรคนี้ระบาดเฉพาะช่วงแล้งเท่านั้น และก็ไม่รุนแรงมากนัก การป้องกันกำจัดไม่ค่อยเป็นปัญหานัก ที่สำคัญคือต้องหมั่นตรวจตาต้นองุ่นอยู่เสมอ เมื่อพบอาการเพียงเล็กน้อยก็ให้ทำการป้องกันกำจัดทันที อย่าปล่อยให้ระบาดมาก หรือตัดส่วนที่เป็นโรคทิ้งไป ส่วนการป้องกันโดยใช้สารเคมีต่าง ๆ นั้นมีอยู่ หลายชนิดที่สามารถป้องกันกำจัดโรคนี้อได้ดี เช่น

1. กำมะถันผง เป็นผงสีเหลือง อาจใช้แบบพ่นเป็นผง หรือแบบผสมน้ำก็ได้ โดยการพ่นแบบผงควรทำตอนเช้ามีดในขณะที่ยังค้างยังจับใบอยู่ จะทำให้ผลกำมะถันเกาะติดใบและส่วนต่างๆ ได้ดี ส่วนการพ่นแบบผสมน้ำจะพ่นตอนไหนก็ได้ แต่ควรหลีกเลี่ยงที่จะฉีดพ่นตอนแดดจัดๆ เพราะจะทำให้ใบองุ่นไหม้ได้

2. ยาที่มีส่วนประกอบของกำมะถัน เช่น คาราเทน ใช้ผสมน้ำฉีด จะสะดวกกว่าวิธีพ่นเป็นผง

3. ยาพวกที่มีสารทองแดงเป็นส่วนประกอบ เช่น คูปาวิต ก็ใช้ป้องกันกำจัดได้ผลดีเช่นกัน

ถ้าพบว่าหลังจากฉีดพ่นด้วยยาดังกล่าวแล้ว ยังไม่สามารถป้องกันกำจัดได้ ควรใช้ยาเบนเลท ซึ่งให้ผลในทางป้องกันกำจัดโรคนี้ได้ดีที่สุดใน แต่มีราคาแพงกว่า

5. โรคกิ่งแห้ง (ที่เกิดจากเชื้อรา *Melaconium furiginium*)

เป็นโรคที่พบระบาดไม่มากนัก นานๆ จะพบสักครั้ง อาการที่พบคือตอนแรกๆ จะเกิดจุดสีน้ำตาลเล็กๆ ที่กิ่งองุ่นแล้วลุกลามขยายวงกว้างออกไปรอบกิ่ง รอยแผลเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำ เมื่อแผลเกิดรอบกิ่งจะทำให้กิ่งนั้นแห้งตาย เพราะไม่สามารถส่งน้ำไปเลี้ยงต้นได้ นอกจากเกิดที่กิ่งแล้วยังเกิดที่ก้านช่อผลด้วย อาการคล้ายกันคือ เริ่มจากจุดสีน้ำตาลเล็กๆ แล้วลุกลามไปจนรอบขั้วของช่อผล เมื่อแผลขยายไปจนรอบขั้ว ทำให้ขั้วแห้ง ช่อผลแห้ง และยังพบโรคนี้ที่ผลแก่ด้วย โดยเปลือกของผลจะเป็นจุดสีน้ำตาลแล้วลุกลามไปเรื่อย ทำให้ผลเน่าเป็นสีดำ

การป้องกันกำจัด

เนื่องจาก โรคนี้ยังไม่ค่อยพบบ่อยนัก การป้องกันกำจัดทำควบคู่ไปกับการป้องกันโรคอื่นๆ กล่าวคือ การฉีดยาป้องกันกำจัดโรคต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเป็นการป้องกันกำจัดโรคนี้ไปด้วยในตัวและเมื่อพบอาการที่ส่วนใดขององุ่นให้ตัดไปเผาทิ้งเสีย อย่าปล่อยให้ระบาดไปยังส่วนอื่นๆ

แมลงและการป้องกันกำจัด

1. ตั๊กแตน

ตั๊กแตนชอบกัดกินส่วนยอดขององุ่นในระยะกำลังแตกใบอ่อน พอใบงอกเริ่มแก่จะไม่ค่อยเข้าทำลาย การป้องกันกำจัดโดยใช้ยาฆ่าแมลงประเภทดูดซึม

2. ตัวงูปีกแข็ง

ด้วยปีกแข็งหรือตัวงูหลายตัวสีน้ำตาล ชอบทำลายพืชหลายชนิด รวมทั้งองุ่นด้วย โดยจะกัดกินทั้งใบอ่อนและใบแก่ โดยออกทำลายพืชในเวลากลางวัน บางครั้งจะกัดกินจนใบงอกพองไปหมด โดยเฉพาะต้นองุ่นที่อยู่แถวนอก ๆ ริมแปลงปลูกมักจะโดนทำลายมากกว่าพวกที่อยู่ในๆ

3. พวกหนอนผีเสื้อต่างๆ

มีหนอนอยู่ 2-3 ชนิดที่คอยทำลายองุ่น เช่น เจาะทำลายผล กัดกินใบงอก ยอดอ่อนขององุ่น เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วไม่ค่อยมีปัญหามากนัก การป้องกันกำจัดโดยใช้สารเคมี เพื่อกำจัดตั๊กแตนและตัวงูปีกแข็ง ก็จะทำลายหนอนพวกนี้ไปด้วยในตัว

4. เพลี้ยไฟ

เป็นแมลงขนาดเล็กตัวสีน้ำตาลแก่ หรือสีดำ อยู่กันเป็นกลุ่ม ขยายพันธุ์อาศัยอยู่ใต้ใบ และดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบงอก ยอดอ่อนขององุ่น ทำให้ใบเป็นจุดลาย ชีตเหลือง ยอดหงิกงอ การป้องกันโดยให้ยาประเภทดูดซึม หรือถ้าพบไม่มากนักอาจตัดส่วนที่พบเพลี้ยไฟไปเผาทิ้งเสีย

5. แมงมุมแดง

เป็นแมงมุมตัวสีแดง ขนาดเล็กมาก ประมาณปลายเข็มหมุด ถ้าอยู่ตัวเดียวจะสังเกตเห็นได้ยากแมงมุมพวกนี้จะอาศัยและขยายพันธุ์อยู่ใต้ใบงอก ดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบงอก ใบที่โดนแมงมุมแดงทำลายจะมี

สีเหลืองซีด และใบร่วง ต้นที่ถูกทำลายมากๆ จะทรุดโทรม แมงมุมแดงจะระบาดมากในช่วงแล้งอากาศร้อน เมื่อฝนตกจะค่อยๆ หายไป การป้องกันกำจัดโดยการดูแลอยู่เสมอ ถ้าพบว่าระบาดไม่มากให้เด็ดใบที่พบแมงมุมแดงนำไปเผาทิ้ง ส่วนการป้องกันกำจัดโดยสารเคมีอาจใช้กำมะถันผง กำมะถันแบบละลายน้ำถ้าใช้กำมะถันผงควรหลีกเลี่ยงการใช้ในช่วงที่มีอากาศร้อน แต่ดีเพราะจะทำให้ใบงุ่นไหม้ได้ หรือใช้ยาที่มีส่วนผสมของกำมะถัน เช่น เดนเทน ก็ป้องกันกำจัดได้ผลดี

6. โรขาว

เป็นพวกแมงมุม เช่นเดียวกับไรแดง แต่ตัวขนาดเล็ก สีขาวๆ ทำลายองุ่นโดยการดูดกินน้ำเลี้ยงที่ใบยอด และผลอ่อน อากาศที่ใบคือ ใบจะหงิก แดงยอดอ่อนมาก ใต้ใบลายสีน้ำตาล ถ้าทำลายที่ผลผิวจะขรุขระเป็นซีกเล็ก ผลเล็ก บิดเบี้ยว การป้องกัน เช่นเดียวกับไรแดง ยาที่ใช้ได้ผลดี คือ เคนเทน ประมาณ 15 วันต่อครั้ง

นอกจากนี้ยังพบศัตรูอื่นๆ อีก เช่น

ไส้เดือนฝอย

เป็นศัตรูที่ทำลายรากองุ่น พบในแปลงที่เป็นดินทราย ในแปลงที่เป็นดินเหนียวจะไม่พบไส้เดือนฝอย ต้นที่โดนไส้เดือนฝอยทำลาย รากจะเป็นปุ่มปม เต็มไปหมด ถ้าเป็นมากๆ รากจะบวมเป็นปล้อง คล้ายลูกบิด ต้นที่ถูกทำลายจะโตช้าและตายไปในที่สุด การป้องกันกำจัดทำได้ยากมาก ค่าใช้จ่ายสูง จึง ควรหลีกเลี่ยงที่ซึ่งมีไส้เดือนฝอยระบาด ต้นที่ถูกทำลายให้ขุดทิ้งทำลายทั้งต้น

นกและค้างคาว

จะเข้ารบกวน กัดกินผลองุ่นในตอนผลใกล้ๆ จะแก่ ทำให้ร่วงหล่นเสียหายบางแห่งก็พบปัญหาหนักเหมือนกัน การป้องกันทำได้หลายวิธี แต่ที่นิยมคือใช้ตาข่ายไนล่อนซึ่งรอบๆ ค้างองุ่น

ตารางการพ่นยาป้องกันกำจัดโรคและแมลงขององุ่น

ระยะของพืช	โรค แมลงที่เป็นสาเหตุ	อาการที่แสดงกับต้นพืช	การป้องกันกำจัด
1. ก่อนตัดแต่งกิ่ง (2-4 สัปดาห์)	1. โรคราน้ำค้าง (Downy Mildew)	1. เห็นสปอร์สีขาวใต้ใบ ใบมีสีเหลือง น้ำตาล แห้งกรอบ และไหม้ในที่สุด	1. ใช้ยาไดเทน เอ็ม 45 หรือ โลนาโคล หรือ คูปราวิท
	2. โรคราแป้งขาว(ราขี้เถ้า) (Powdery Mildew)	2. แห้งกรอบ ก้านใบและกิ่งมีเชื้อราจับมีสีเทา	2. ใช้กำมะถันผง ละลายน้ำ หรือคาราเทน
	3. โรคผลเน่า(อีบูบ) (Anthracnose)	3. ไหม้เป็นจุดๆ ตามกิ่งอ่อน มีรอยแห้งสีน้ำตาล	3. ใช้คูปราวิท หรือเคลเทน 50 หรือ ออร์โธไซด์ หรือ เบนแลท
	4. โรคไรสนิม(Rust)	4. ใบมีสีเหลือง ใต้ใบมีเชื้อราสีเหลืองๆ เป็นจุด ๆ	4. ใช้ยาคูปราวิท
	5. แมงมุมแดง(ไรแดง)(Mite)	5. ใบจะแสดงอาการกร้าน	5. ใช้ยาเคลเทน
	6. เพลี้ยไฟ(Thrip)	6. ยอดจะหงิกงอ	6. ใช้ยาประเภทดูดซึมต่างๆ เช่น ยามาลาไฮออน

ระยะของพืช	โรค แผลงที่เป็นสาเหตุ	อาการที่แสดงกับต้นพืช	การป้องกันกำจัด
2. ตัดแต่งกิ่งแล้ว	1. โรคราต่าง ๆ	1. โรคราเกาะตามลำต้นและเถา	1. ใช้ยาคูปราวิทความเข้มข้นสูงๆ ฟ่นให้ถูกเฉพาะต้นและเถา
	2. แมงมุมแดง	2. เกาะตามเปลือกและเถา	2. ใช้ยาเคลเทน
	3. เพลี้ยไฟ	3. เกาะตามเปลือกและเถา	3. ใช้ยามาลาไอออน
3. เริ่มแตกยอดอ่อนและช่อดอก	1. โรคราน้ำค้าง	1. ใต้ใบเป็นขุยสีขาว	1. ใช้ยาโลนาโคลให้มีความเข้มข้นสูงๆ(1 ช้อนพูน น้ำ 1 ปีบ หรือ 20 กรัม น้ำ 1 ปีบ) เมื่อตอนใกล้ดอกบาน ใช้ไคเทนเอ็ม 45
	2. หนอนและแมลงปีกแข็ง	2. กัดกินใบและช่อดอกช่อผล	2. ควรใช้ยาเลนเนทเพื่อทำลายไข่จะให้ผลดีมากเป็นการตัดไฟแต่ต้นลม โอกาสเกิดเป็นหนอนมาทำลายใบก็มีน้อย ส่วนแมลงปีกแข็งใช้ยาเซฟวิน 85 ได้ผลดี
4. ช่อดอกบาน	1. โรคราน้ำค้าง	1. จะเห็นเชื้อราเป็นเส้นใยสีขาวใต้ใบ ด้านบนของใบมีสีเหลือง	1. ใช้ยาไคเทน เอ็ม 45
	2. โรคแบคทีเรีย	2. ช่อดอกจะเน่า แต่เน่าแบบเปียก	2. ใช้ยาพวกแนต ทราฟีน (Nathraphine) หรือยากำจัดเชื้อแบคทีเรีย
5. ติดผล	1. โรคราน้ำค้าง	1. ใต้ใบอ่อนมีเส้นใยสีขาว ด้านบนมีสีเหลืองแต่ใบแก่ที่สีเขียวเข้มจัดจะลดความเป็นโรคลง	1. ใช้ยาไคเทนเอ็ม 45
	2. ราแป้งขาว (ราขี้เถ้า)	2. บนผลมีสีเทาๆ ทำให้ผลแตกจนเห็นเมล็ด	2. ใช้กำมะถัน ผงละลายน้ำ
	3. หนอนเจาะผล	3. เจาะผลทำให้ผลร่วง	3. ใช้ยาเลนเนท หรือ เอนดรินแต่สำหรับเอนดรินจะทำให้ปลาในท้องร่องตายด้วย

ระยะของพืช	โรค แผลงที่เป็นสาเหตุ	อาการที่แสดงกับต้นพืช	การป้องกันกำจัด
6. ผลเริ่มมีจนถึงเก็บผลลูกแมว หนอนไ้แก้ว	1. โรคผลเน่า หรือผลบวม หรือเต่าเผา หรือ แอนแทรคโนส	1. ผลจะเน่าเป็นที่ละผล ให้ช่อหนึ่งอาจเป็นโรคหลายผลได้ไม่ใช่เป็นทั้งช่อผล	1. ใช้แคปแทน หรือ ออร์โธไซ หรือเบนเลท
	2. แผลงปีกแข็ง	2. กัดกินใบ	2. ใช้ยาเซฟวิน 85 หรือ ฟอสตริน
	3. หนอนเจาะผล	3. กัดกินผลทำให้ผลเน่า	3. ใช้ยาเลนเนท หรือ ฟอสตริน
	4. หนอนกินใบ มีหนอนใย หนอนเขียว หนอนลูกแมว หนอนไ้แก้ว	4. กัดกินใบและยอดอ่อน	4. ถ้าใช้เลนเนท ฉีดตั้งแต่เริ่มมีไซ์ทำลายได้ผลดีมาก แต่เมื่อเป็นตัวหนอนก็ทำลายได้ผลดี เช่น กันถ้าเป็นตัวหนอนตัวโตควรใช้ยา เอนดริว หรือฟอสตริน

